

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

ELEANOR SHARPSTON

přednesené dne 20. května 2010¹

1. Dvojčata, z nichž jedno je nyní v Německu se svojí matkou, zatímco druhé ve Španělsku se svým otcem, jsou předmětem sporu o péči o děti mezi rodiči, kteří nikdy neuzavřeli sňatek a ukončili svůj dřívější partnerský svazek. Španělský soud vydal předběžné opatření, kterým určil, že obě děti bude mít v péči otec, který se nyní domáhá uznání a výkonu tohoto opatření v Německu. Německý Bundesgerichtshof (spolkový soud) chce zjistit, zda takové předběžné opatření musí být uznáno a vykonáno v jiném členském státě stejným způsobem jako rozsudek příslušného soudu, který s konečnou platností určuje péči o dítě.

nařízení Brusel IIa². Další části nařízení jsou však také relevantní.

Preamble

3. Preamble nařízení obsahuje kromě jiného následující body odůvodnění:

Legislativní rámec

„(2) Evropská rada na zasedání v Tampere potvrdila zásadu vzájemného uznávání soudních rozhodnutí jako základ vytvoření skutečného soudního prostoru a jako prioritu určila právo na styk s dítětem.

[...]

2. Předkládající soud žádá o výklad čl. 2 odst. 4, článku 20 a článku 21 a následujících

² — Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243) (dále jen „nařízení“ nebo v případě, že je třeba ho odlišit od jiných nařízení „projednávané nařízení“).

¹ — Původní jazyk: angličtina.

- (5) V zájmu zajištění rovnosti všech dětí se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, včetně opatření k ochraně dítěte, bez jakýchkoliv vazeb na řízení ve věcech manželských.

proto by se měla nadále používat Haagská úmluva ze dne 25. října 1980^[3], doplněná ustanoveními tohoto nařízení, zejména článkem 11. ...

[...]

[...]

- (12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

- (21) Uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členském státě by měly být založeny na zásadě vzájemné důvěry a důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum.

- (22) Veřejné listiny a dohody stran vykonatelné v jednom členském státě by měly být pro účely používání pravidel pro uznávání a výkonu považovány za rovnocenné rozhodnutím.

[...]

[...]

- (16) Toto nařízení nebrání soudům členských států učinit v naléhavých případech předběžná opatření, včetně ochranných, s ohledem na osoby nebo majetek vyskytující se v uvedeném státě.

- (23) Evropská rada došla na zasedání v Tampere k závěru (bod 34), že je zapotřebí, aby rozhodnutí vydaná v řízeních o rodinných věcech byla „automaticky uznávána v celé unii bez jakéhokoli

- (17) V případech neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte by mělo být neprodleně zajištěno navrácení dítěte,

3 — Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980 (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“).

zprostředkujícího řízení nebo důvodů pro zamítnutí výkonu. Proto by rozhodnutí o právu na styk s dítětem a rozhodnutí o navrácení osvědčená v členském státě původu v souladu s tímto nařízením měla být uznávána a vykonatelná ve všech ostatních členských státech, aniž by bylo vyžadováno další řízení. Opatření pro výkon těchto rozhodnutí se nadále řídí vnitrostátním právem.

obě. Dále uvedu pouze ustanovení týkající se rodičovské zodpovědnosti, na která bylo poukázáno v projednávané věci. Mohlo by však být užitečné mít na paměti i celkovou systematiku nařízení.

- (24) Proti osvědčení vystavenému pro usnadnění výkonu rozhodnutí by nemělo být možné podat opravný prostředek. Opravný prostředek by měl být přípustný pouze v případech věcné chyby, tj. pokud osvědčení nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí.

[...]“

Systematika nařízení

4. Nařízení se týká jak věcí manželských, tak věcí rodičovské zodpovědnosti. Některá ustanovení se týkají pouze jedné z těchto dvou oblastí, zatímco jiná jsou společná pro

5. Kapitola I upravuje oblast působnosti a definice a obsahuje články 1 a 2. Kapitola II se zabývá příslušností a je rozdělena do tří oddílů: oddíl 1 (rozvod, rozluka a prohlášení manželství za neplatné) obsahuje články 3 až 7, oddíl 2 (rodičovská zodpovědnost) články 8 až 15, oddíl 3 (společná ustanovení) články 16 až 20. Kapitola III o uznávání a výkonu má šest oddílů: oddíl 1 (uznávání) zahrnuje články 21 až 27, oddíl 2 (návrh na prohlášení vykonatelnosti) články 28 až 36, oddíl 3 (ustanovení společná pro oddíly 1 a 2) články 37 až 39, oddíl 4 (vykonatelnost určitých rozhodnutí o právu na styk s dítětem a určitých rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte) články 40 až 45, oddíl 5 (veřejné listiny a dohody) článek 46 a oddíl 6 (jiná ustanovení) články 47 až 52. Kapitola IV o spolupráci mezi ústředními orgány ve věcech rodičovské zodpovědnosti zahrnuje články 53 až 58. Kapitola V o vztahu k jiným nástrojům zahrnuje články 59 až 63,

zatímco kapitoly VI a VII, které obsahují přechodná a závěrečná ustanovení, tvoří zbytek textu.

Oblast působnosti a definice

6. V souladu s čl. 1 odst. 1 písm. b) a čl. 1 odst. 2 písm. a) se bez ohledu na druh soudu nařízení vztahuje na občanskoprávní věci týkající se přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti zahrnující zejména práva péče o dítě a práva na styk s dítětem.

7. Článek 2 upravuje definice. Stanoví zejména toto:

„1. ‚soud‘ zahrnuje všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení podle článku 1;

[...]

4. ‚rozhodnutím‘ se rozumí [zejména] rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘;

5. ‚členským státem původu‘ se rozumí členský stát, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, které má být vykonáno;

6. ‚členským státem výkonu‘ se rozumí členský stát, ve kterém je navrhován výkon rozhodnutí;

7. ‚rodičovskou zodpovědností‘ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;

8. ‚noselem rodičovské zodpovědnosti‘ se rozumí osoba, která má rodičovskou zodpovědnost k dítěti;

9. ‚právem péče o dítě‘ se rozumějí práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte;

10. „právo na styk s dítětem“ zahrnuje zejména právo vzít dítě na omezenou dobu na místo odlišné od místa jeho obvyklého bydliště;

Příslušnost

11. „neoprávněným odebráním nebo zadržením“ se rozumí odebrání nebo zadržení dítěte,

8. Článek 8 nařízení, který zahrnuje obecné otázky příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, stanoví:

a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením,

„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“

a

9. Článek 9 stanoví:

b) za předpokladu, že v době odebrání nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.

„1. V případě, že se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, ponechají si soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte odchylně od článku 8 příslušnost po dobu tří měsíců po přestěhování pro účely úpravy rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydaného v tomto členském státě před přestěhováním dítěte v případě, že nositel práva na styk s dítětem podle rozhodnutí o právu na styk má nadále obvyklé bydliště v členském státě předchozího obvyklého bydliště dítěte.

[...]“

2. Odstavec 1 se nepoužije, pokud nositel práva na styk s dítětem uvedený v odstavci 1 přijal příslušnost soudů členského státu nového obvyklého bydliště dítěte tím, že se účastní řízení u těchto soudů, aniž by vznesl námitku jejich nepřislušnosti.“

10. Článek 10 se týká příslušnosti v případech únosu dítěte. Ve stručnosti znamená, že v případech neoprávněného odebrání dítěte do jiného členského státu nebo jeho zadržení v jiném členském státě, než ve kterém mělo dítě do té doby obvyklé bydliště, nezíská automaticky nové obvyklé bydliště, které by založilo příslušnost soudů nového členského státu, takže si zachovávají svoji příslušnost soudy původního členského státu. (Článek 11 upravuje navrácení dítěte za takových okolností.)

11. Článek 12 pojednává pokračování příslušnosti. Zejména podle čl. 12 odst. 3 v řízeních, která se netýkají návrhu na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné, jsou soudy členského státu příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti v případě, že a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména má-li tam jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti obvyklé bydliště nebo dítě je státním

příslušníkem tohoto státu a b) všechny dotčené strany v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně nebo jednoznačně přijaly a je to v zájmu dítěte⁴.

12. Podle čl. 13 odst. 1 v případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte ani určit soudní příslušnost podle článku 12, jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází.

13. Článek 15 umožňuje soudu, který je příslušný ve věci, výjimečně postoupit věc soudu jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah (zejména v případě, že je to nový nebo předchází stát obvyklého bydliště dítěte, stát, jehož je dítě státním příslušníkem, nebo stát obvyklého bydliště nositele rodičovské zodpovědnosti), je-li vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci a je-li to v zájmu dítěte.

4 — I když to snad na tomto místě není přímo relevantní, podle čl. 12 odst. 1 je soud členského státu, který je podle článku 3 příslušný rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné, příslušný rozhodovat o každé související věci týkající se rodičovské zodpovědnosti, jestliže a) alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti a b) manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte.

14. Článek 17 vyžaduje, aby soud bez návrhu prohlásil svou nepřislušnost, je-li mu předložena věc, k níž není podle tohoto nařízení příslušný a k níž je podle tohoto nařízení příslušný soud jiného členského státu.

15. Článek 19 se týká překážky litispendence a závislých žalob. Stanoví zejména, že:

„[...]

2. Pokud je řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ke stejnému dítěti v téže věci zahájeno u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

3. Pokud je určena příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, prohlásí se soud, který řízení zahájil později, za nepřislušný ve prospěch tohoto soudu.

[...]“

16. Článek 20, který je nadepsán „Předběžná a zajišťovací opatření“, stanoví:

„1. V naléhavých případech nebrání toto nařízení soudům členského státu, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě, přijmou[t] předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.

2. Opatření přijatá podle odstavce 1 pozbývají účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný ve věci podle tohoto nařízení přijal opatření, která považuje za vhodná.“

Uznávání

17. Článek 21 nařízení stanoví v rozsahu, v němž je relevantní:

„1. Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.

[...]

Výkon

3. Aniž je dotčen oddíl 4 této kapitoly, může kterákoliv dotčená osoba postupy uvedenými v oddílu 2 této kapitoly požádat o vydání rozhodnutí o uznání nebo neuznání rozhodnutí.

20. Článek 28 odst. 1 nařízení stanoví:

[...]

„Výkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě, v němž jsou vykonatelná a která byla doručena, je nařízen v jiném členském státě, byla-li tam tato rozhodnutí na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášena za vykonatelná.“

4. Je-li otázka uznání rozhodnutí vznesena u soudu členského státu jako předběžná otázka, může o ní tento soud rozhodnout.“

18. Článek 23 upravuje seznam důvodů pro neuznání rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti. Stručně řečeno, jedná se o důvody spojené s veřejným pořádkem, nevyšlechtnutím dítěte nebo strany, neslučitelností s pozdějším rozhodnutím nebo nedodržením postupu při umístění dítěte. Zdá se, že v projednávané věci žádný z těchto důvodů nebyl uplatněn.

19. Články 24 a 26 zakazují (v členském státě výkonu) přezkoumání příslušnosti soudu členského státu původu nebo přezkoumání ve věci samé.

21. V souladu s čl. 30 odst. 1 se postup při podání návrhu řídí právem členského státu výkonu. Podle čl. 30 odst. 3 ve spojení s články 37 a 39 musí být návrh doprovázen za a) jedním vyhotovením rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti, a za b) osvědčením vydaným příslušným soudem nebo orgánem členského státu původu ve formě formuláře obsaženého v příloze II. Toto osvědčení má v podstatě formu seznamu údajů o soudu, který rozsudek vydal, o dotčených stranách a dětech a o rozsudku, jeho vykonatelnosti v členském státě původu a jeho základním obsahu.

22. Podle čl. 31 odst. 1 a odst. 3 soud, u kterého byl návrh prohlášen vykonatelnosti

podán, rozhodne neprodleně, aniž přezkoumává rozsudek ve věci samé. V tomto stadiu řízení ani osoba, vůči níž je výkon navrhován, ani dítě nejsou oprávněny podat k návrhu jakékoli připomínky. Proti rozhodnutí o návrhu však může kterákoliv strana podat opravný prostředek v souladu s pravidly stanovenými v člancích 33 až 35. Podle čl. 31 odst. 2 může být návrh zamítnut pouze na základě některého z důvodů uvedených v článku 23 (i když lze předpokládat, že může být rovněž zamítnut, pokud jedna z podmínek čl. 28 odst. 1 – vykonatelnost v členském státě původu a doručení žalovanému – nebyla splněna).

Přeshraniční spolupráce

24. Článek 53 vyžaduje, aby členské státy určily ústřední orgány, které budou nápomocny při používání tohoto nařízení. Podle článku 55 zahrnují úkoly těchto orgánů s ohledem na věci týkající se rodičovské zodpovědnosti usnadňování komunikace soudů zejména pro použití článku 15 (který umožňuje postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu).

Veřejné listiny a dohody

23. Článek 46 nařízení stanoví:

„Veřejné listiny přijaté a vykonatelné v jednom členském státě a dohody stran vykonatelné v členském státě původu jsou uznávány a prohlašovány za vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí.“

Rozhodnutí o předběžných otázkách

25. Je třeba dodat, že nařízení bylo přijato na základě čl. 61 písm. c) a čl. 67 odst. 1 ES hlavy IV třetí části Smlouvy o ES o vízové, azylové a přistěhovalecké politice a jiných politikách týkajících se volného pohybu osob.

26. Dokud platila Smlouva (do 30. listopadu 2009), mohly tedy pouze soudy, jejichž rozhodnutí již nebylo možné napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva,

v souladu s čl. 68 odst. 1 ES žádat, aby Soudní dvůr rozhodl o jeho výkladu.

zvláštním naléhavém řízení podle článku 23a statutu a článku 104b jednacího řádu Soudního dvora.

27. Vstupem v platnost Smlouvy o fungování Evropské unie dne 1. prosince 2009 však byl čl. 68 odst. 1 ES zrušen a pravomoc žádat o rozhodnutí o předběžných otázkách týkajících se dotčené oblasti už není vyhrazena soudům, jejichž rozhodnutí již není možné napadnout opravnými prostředky.

28. Krom toho (ať již před, nebo po 30. listopadu 2009) nemá soud tohoto druhu pouze pravomoc, nýbrž povinnost obrátit se na Soudní dvůr, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku⁵.

29. Konečně v případě, že je to nezbytné, může Soudní dvůr – ať již na žádost předkládajícího soudu, nebo bez návrhu (a při zohlednění základního cíle, jímž je dosáhnout co nejdříve dlouhodobé stability v životě malých dětí) – projednat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v této oblasti ve

Předchůdci nařízení v právu Evropské unie

30. Nařízení je součástí postupného vývoje práva Evropského společenství (a nyní Unie), který byl zahájen Bruselskou dohodou z roku 1968⁶, která je dnes takřka zcela nahrazena nařízením č. 44/2001⁷. Tyto nástroje se však nevztahují na věci rodičovské zodpovědnosti, které byly nejprve upraveny (přestože pouze ve vztahu k dětem a oddaným párům) v nařízení č. 1347/2000⁸, jež bylo zrušeno

6 — Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968. Konsolidované znění Úmluvy, ve znění čtyř následných smluv o přistoupení, je zveřejněno v Úř. věst. 1998, C 27, s. 1. Je stále platná pokud jde o vztahy mezi Dánskem a ostatními členskými státy a vztahy k některým zámořským územím.

7 — Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42), v platném znění – rovněž známé jako „nařízení Brusel I“.

8 — Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (Úř. věst. 2000 L 160, s. 19; Zvl. vyd. 19/01, s. 209), rovněž označované jako „nařízení Brusel II“. Tomuto nařízení předcházela – a nařízení z ní široce vycházelo – Bruselská úmluva II o příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských (Úř. věst. 1998 C 221, s. 2), která ve skutečnosti nebyla nikdy ratifikována, ale o jejíž přípravě byla vypracována vysvětlující zpráva (Borrásova zpráva, tamtéž, s. 27).

5 — Třetí odstavce článku 234 ES i článku 267 SFEU.

a nahrazeno projednávaným nařízením⁹. Velká část jejich ustanovení o uznávání a výkonu, zejména co se týče přechodných opatření, je však podobná ustanovením obsaženým v tomto nařízení. V případech, kdy tomu tak je, může být judikatura a odborná literatura¹⁰ zabývající se takovými ustanoveními relevantní i v rámci projednávaného nařízení.

obsahují ustanovení, která mají *mutatis mutandis* stejný účinek jako čl. 19 odst. 2 a čl. 19 odst. 3 projednávaného nařízení¹¹.

31. Žádné z pravidel o příslušnosti obsažených v předcházejících instrumentech se netýká věcí rodičovské zodpovědnosti, které jsou nezávislé na věcech manželských.

32. Pokud jde o překážku litispendence, článek 21 Bruselské úmluvy, článek 11 nařízení č. 1347/2000 a článek 27 nařízení č. 44/2001

33. Pokud jde o přechodná opatření, nařízení č. 1347/2000 obsahuje v článku 12 ustanovení, které je shodné s čl. 20 odst. 1 projednávaného nařízení¹² a článek 24 Bruselské úmluvy a článek 31 nařízení č. 44/2001 obsahují věcně podobné ustanovení.

34. Pokud jde o uznávání, ustanovení obdobná těm (avšak nikoliv s nimi shodná), které jsou citována výše¹³, lze nalézt v článcích 26 až 29 Bruselské úmluvy, článcích 14, 15, 17 a 19 nařízení 1347/2000 a článcích 33 až 36 nařízení č. 44/2001. Avšak důvody pro neuznání se pochopitelně liší podle typu dotčeného opatření a Bruselská úmluva ani nařízení č. 44/2001 zcela nezakazují přezkum příslušnosti soudu původu, jak to činí článek 24 projednávaného nařízení.

35. Pokud jde o výkon, ustanovení článku 31 a následujících Bruselské úmluvy, článku 21

9 — V mezidobí existoval také návrh Komise na nařízení Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech rodičovské zodpovědnosti (KOM(2001) 505 v konečném znění, Úř. věst. 2001, C 332E, s. 269), které nikdy nebylo přijato.

10 — Například Soudní dvůr mnohokrát odkázal na Jenardovu zprávu o Bruselské úmluvě (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1) a na Schlosserovu zprávu o úmluvě o přistoupení Dánského království, Irsko a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsko k Bruselské úmluvě (tamtéž, s. 71). Borrásova zpráva zmíněná v poznámce pod čarou 8 může rovněž posloužit pro výklad nařízení č. 1347/2000 a projednávaného nařízení, kterým bylo nařízení č. 1347/2000 nahrazeno, přičemž stejnému účelu mohou sloužit i důvodové zprávy k jednotlivým návrhům nařízení předloženým Komisi.

11 — Viz bod 15 výše.

12 — Viz bod 16 výše; je rovněž shodné (kromě použití výrazu „nařízení“ namísto výrazu „Úmluva“) s článkem 12 Bruselské úmluvy II citované v poznámce pod čarou 8.

13 — Viz body 17 až 19 výše.

a následujících nařízení č. 1347/2000 a článku 38 a následujících nařízení č. 44/2001 vykazují určité shody s článkem 28 a následujícími nařízení¹⁴.

36. Konečně pokud jde o veřejné listiny a dohody, články 50 a 51 Bruselské úmluvy a články 57 a 58 nařízení č. 44/2001 stanoví pro výkon podobné podmínky, jako jsou podmínky uvedené v článku 46 nařízení¹⁵, přestože takové ustanovení v nařízení č. 1347/2000 neexistovalo.

37. Těmito předchozími ustanoveními se budu níže zabývat podrobněji ve své analýze v rozsahu, v jakém mohou být užitečná pro výklad nařízení.

Ustanovení obsažená v mezinárodních instrumentech předcházejících nařízení

38. Jak je možná typické pro opatření, které se zabývá rodinným právem, nařízení má více předchůdců.

39. První Haagská úmluva o poručení nad nezletilci¹⁶ byla uzavřena v roce 1902¹⁷. Tato úmluva byla ve velké míře nahrazena Haagskou úmluvou z roku 1961¹⁸. Ta byla nahrazena (avšak nikoliv v tak velké míře, neboť proces ratifikace nebyl dokončen) nejnovější Haagskou úmluvou o ochraně dětí z roku 1996¹⁹. V příbuzné oblasti existuje

14 — Viz body 20 až 22 výše.

15 — Viz bod 23 výše.

16 — Jednotlivé Haagské úmluvy, na které se zde odkazuje, lze nalézt na internetové stránce (<http://www.hcch.net>) a v publikacích Haagské konference o mezinárodním právu soukromém, které jsou všechny členské státy a sama Evropská unie členy (viz rozhodnutí Rady 2006/719/ES ze dne 5. října 2006 o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém, ve spojení s poslední větou článku 1 SEU). Internetová stránka rovněž obsahuje Steigerovu zprávu o Úmluvě z roku 1961, Pérez-Verovu zprávu o Úmluvě z roku 1980 a Lagardovu zprávu o Úmluvě z roku 1996, na něž lze odkázat.

17 — Úmluva ze dne 12. června 1902 upravující poručení nad nezletilci („Úmluva z roku 1902“).

18 — Haagská úmluva ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a použitelném právu při ochraně nezletilých („Úmluva z roku 1961“). Na státy, které jsou členy jak úmluvy z roku 1902, tak z roku 1961, se použije pozdější úmluva. Úmluva z roku 1902 je, pokud jde o členské státy, stále použitelná na vztahy mezi Lucemburskem, Belgií a Rumunskem (viz *Comparative study on enforcement procedures of family rights*, T.M.C. Asser Instituut, The Hague, 2007, s. 84). Úmluva z roku 1961 byla ratifikována 11 současnými členskými státy, včetně Německa a Španělska.

19 — Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí uzavřená dne 19. října 1996 (Úř. věst. 2008, L 151, s. 39). Byla podepsána všemi členskými státy Unie, ale dosud ratifikována pouze osmi z nich, Německo a Španělsko ji neratifikovaly; všechny zbývající členské státy s výjimkou Dánska jsou oprávněny ji současně ratifikovat nebo k ní přistoupit v zájmu Unie (viz rozhodnutí Rady 2008/431/ES, tamtéž, s. 36).

rovněž Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980²⁰.

mohla být jakákoliv naléhavá opatření v zájmu ochrany osoby cizího dítěte a jeho majetku přijata místními orgány. Úmluva se nevyjadřovala k uznávání a výkonu takových opatření v jiném státě.

40. Navíc existuje Evropská úmluva z 1980 o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí²¹.

41. Podle článků 60 až 62 nařízení se ve věcech, které neupravuje nařízení, použijí Úmluvy z let 1961, 1980 a 1996 ve vztazích mezi členskými státy, které jsou jejich stranami, přestože nařízení má přednost ve věcech jím upravených.

43. Úmluva z roku 1961 upřednostňuje právo státní příslušnosti dítěte ve vztahu k péči nebo rodičovské zodpovědnosti, ale v jiných ohledech stanoví pravomoc orgánů státu obvyklého bydliště přijmout opatření směřující k ochraně dítěte nebo jeho majetku. Podle článku 7 je třeba všechna taková opatření uznat ve všech smluvních stranách, ale v případě, že je požadován výkon v jiném státě, se uznávání a výkon řídí buď vnitrostátním právem státu, v němž je výkon navrhován, nebo příslušnými mezinárodními úmluvami. Článek 9, na nějž se však pravidla o vzájemném uznávání a výkonu uvedená v článku 7 nevztahují, stanoví, že ve všech případech naléhavosti orgány smluvního státu, v němž se dítě nachází nebo má majetek, mohou přijmout jakákoliv nezbytná ochranná opatření.

42. Pokud jde o příslušnost ve věcech poručenství, Úmluva z roku 1902 v podstatě přiznává pravomoc orgánům státu, kterého je dítě státním příslušníkem. Avšak článek 7 stanoví, že před vydáním rozhodnutí o poručenství a ve všech naléhavých případech

44. Haagská úmluva z roku 1996 opouští jakýkoliv odkaz na státní příslušnost a ve všech věcech rodičovské zodpovědnosti (široce definované v článku 3) zakládá příslušnost soudních nebo správních orgánů smluvního státu obvyklého bydliště dítěte. Podle článku 11 však ve všech naléhavých případech orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě nebo majetek patřící dítěti, mají

20 — Citována v poznámce pod čarou 3 výše. Haagská úmluva z roku 1980 byla ratifikována všemi členskými státy.

21 — Úmluva byla uzavřena v Lucemburku dne 20. května 1980, European Treaty Series č. 105 („Evropská úmluva z roku 1980“). Do dnešního dne byla ratifikována všemi členskými státy s výjimkou Slovinska.

pravomoc přijmout nezbytná opatření na ochranu dítěte, která pozбудou účinnosti, jakmile orgány státu obvyklého bydliště přijmou opatření, která vyžaduje situace. Podle článku 12 orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě (kromě případu protiprávního odebrání nebo zadržení dítěte) nebo majetek patřící dítěti, mají pravomoc přijímat opatření prozatímního charakteru na ochranu osoby nebo majetku dítěte, která mají územní účinnost omezenou na dotýčný stát. Články 23 až 28 stanoví vzájemné uznávání a výkon podobně jako ustanovení nařízení, avšak obecněji. Je třeba si povšimnout, že čl. 23 odst. 2 písm. a) umožňuje přezkum příslušnosti soudu původu.

by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k odebrání či zadržení, a upřesňuje, že právo péče o dítě může vyplývat zejména ze zákonů nebo soudního nebo správního rozhodnutí nebo z dohody platné podle právního řádu daného státu (článek 3). Podle článku 16 po obdržení oznámení o protiprávním odebrání nebo zadržení dítěte nemohou soudní nebo správní orgány smluvního státu věcně rozhodovat o právu péče o dítě, dokud nebude rozhodnuto, že dítě nemá být podle této úmluvy vráceno, nebo nebude-li podán návrh podle této úmluvy v přiměřené lhůtě.

45. Haagská úmluva u roku 1980 má za cíl a) zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně odebraných nebo zadržovaných v některém smluvním státě a b) zajistit, aby práva týkající se péče o dítě a styku s ním podle právního řádu jednoho smluvního státu byla účinně respektována v ostatních smluvních státech (článek 1). Mimo jiné stanoví, že odebrání nebo zadržení dítěte se považuje za protiprávní, jestliže a) bylo porušeno právo péče o dítě podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením, a za b) v době odebrání nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo

46. Evropská úmluva z roku 1980 neobsahuje žádná ustanovení o příslušnosti, avšak stanoví obecné pravidlo vzájemného uznávání a výkonu rozhodnutí týkajících se péče o dítě vydaných v jakémkoliv smluvním státě s určitými výjimkami srovnatelnými – avšak rozsáhlejšími – s těmi, které jsou stanoveny v článku 23 nařízení²². Zejména lze z určitých důvodů zpochybnit příslušnost orgánu, který vydal rozhodnutí (čl. 9 odst. 1 písm. b) a čl. 10 odst. 1). Nerozlišuje se však podle toho, zda je, či není opatření prozatímní, nebo naléhavé. Úmluva rovněž stanoví obecný procedurální

22 — Viz bod 18 výše.

rámec za účelem uznání a výkonu, avšak méně podrobně než nařízení (články 13 až 16).

47. I těmito úmluvami se budu zabývat v rozsahu užitečném pro výklad nařízení.

pravidly stanovenými ve smlouvě. Tato smlouva je zmíněna v předběžném opatření, které je předmětem projednávané věci. Článek 59 odst. 1 nařízení však upřesňuje, že (s výhradou některých jiných ustanovení, která zde nejsou relevantní) nařízení mezi členskými státy nahrazuje „smlouvy platné v okamžiku vstupu tohoto nařízení v platnost, které byly uzavřeny mezi dvěma nebo více členskými státy ve věcech upravených tímto nařízením“.

Dvoustranná smlouva mezi Německem a Španělskem

48. Dvoustranná smlouva mezi Německem a Španělskem o uznávání a výkonu soudních rozhodnutí a urovnání a vykonatelných veřejnoprávních dokumentů v občanských a obchodních věcech²³, byla podepsána v Bonnu dne 14. listopadu 1983. Upravuje vzájemné uznávání a výkon rozhodnutí (včetně rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodinných vztahů) přijatých soudem jednoho z obou států, který byl příslušný v souladu

Skutkový stav, řízení a předložená otázka

49. Matka dvojčat, jejichž péče je projednávána, je německou státní příslušnicí. Otec je španělským státním příslušníkem. Nikdy nebyli oddáni, žili však spolu ve Španělsku od poloviny roku 2005 do začátku roku 2007. Děti – M., chlapec, a S., dívka – se narodily předčasně dne 31. května 2006. Jejich stav následně vyžadoval několikaměsíční nemocniční péči. M. byl propuštěn z nemocnice v září 2006, S. avšak byla propuštěna až v březnu 2007.

23 — Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Spanien über die Anerkennung und Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen und Vergleichen sowie vollstreckbaren öffentlichen Urkunden in Zivil- und Handelssachen; Convenio entre España y la República Federal de Alemania sobre reconocimiento y ejecución de resoluciones y transacciones judiciales y documentos públicos con fuerza ejecutiva en materia civil y mercantil (dále jen „Dvoustranná smlouva z roku 1983“).

50. V té době však již rodiče nechtěli nadále žít společně. Dne 25. ledna 2007 podepsali

dohodu upravující ukončení jejich vztahu. Pokud jde o děti, bylo dohodnuto, že se matka vrátí do Německa s oběma dvojčaty, kde měl mít otec právo na styk s nimi, oba rodiče si nicméně měli ponechat rodičovskou zodpovědnost a právo péče o děti.

Řízení zahájené otcem ve Španělsku

51. Uvedená dohoda byla ověřena notářem za přítomnosti a souhlasu obou stran dne 30. ledna 2007 ve formě *convenio regulador* (dohody upravující ukončení manželství nebo obdobného vztahu, která musí být schválena soudem, aby byla vykonatelná²⁴). Notářský zápis upřesňoval, že aby byla dohoda plně účinná, musí být schválena soudem²⁵ a že se strany výslovně dohodly podrobit se jakýmkoliv následujícím soudním rozhodnutím týkajícím se dotčených věcí.

52. Vzhledem k tomu, že S. nemohla být propuštěna z nemocnice před plánovaným datem odjezdu dne 2. února 2007, matka toho dne odletěla do Německa pouze s M. a také se svým starším synem pocházejícím z předchozího vztahu.

53. Dne 28. července 2007 podal otec žalobu u svého místně příslušného soudu prvního stupně (Juzgado de Primera Instancia No 4 de San Lorenzo de El Escorial, dále jen „španělský soud“), jejímž předmětem bylo „okamžité a naléhavé předběžné opatření“²⁶, které by mu svěřilo právo na péči o obě děti, přikázalo návrat M. do Španělska a uložilo matce platit 300 eur měsíčně výživného na každé dítě.

54. Španělský soud se výslovně zabýval otázkou, zda je pro takové opatření příslušný, a dospěl k závěru, že tomu tak je.

55. Jeho usnesení zmiňuje, že otcův návrh na předběžná opatření vycházel z článku 1 a článku 2 Haagské úmluvy z roku 1980, z nařízení a článku 8 dvoustranné úmluvy z roku 1983 s ohledem na příslušnost španělských soudů.

24 — Články 81, 86 a 90 španělského občanského zákoníku; článek 777 Ley de enjuiciamiento civil (občanský soudní řád, „LEC“).

25 — Viz článek 46 nařízení, citovaný v bodě 23 výše. Zdá se však, že takové schválení soudem následně nebylo získáno.

26 — Zdá se, že „předchozí“ předběžná opatření mohou být vyžadována před podáním žaloby na rozvod, odluku nebo neplatnost manželství podle článku 771 LEC, pokud je hlavní žaloba podána do určité doby, jinak tato opatření pozbudou účinnosti. Tento postup byl, jak se zdá, požadován a použit analogicky v projednávané věci, kdy rodiče nebyli oddáni. Viz podrobněji dále v poznámce pod čarou 34.

56. Opatření rovněž stanoví, že matka nebyla přítomna na jednání dne 26. září 2007²⁷, avšak předložila vlastní písemné vyjádření v němčině (které bylo přeloženo do španělštiny a soudem zohledněno), v němž zpochybnila příslušnost španělských soudů a žádala o pokračování řízení v Německu, které zde bylo v té době již zahájeno²⁸. Rovněž byla u soudu zastoupena právníkem, který tvrdil, že M. se v souladu se zákonem přestěhoval do Německa na základě dohody uzavřené formou notářského zápisu a že jeho zájmy by měly být projednávány tam.

měl obvyklé místo bydliště do 2. února 2007 ve Španělsku.

58. Dále výslovně odkázal na článek 19 nařízení, pokud jde o překážku litispendence, vzhledem k tomu, že jestliže se řízení zahájené matkou v Německu²⁹ týkalo stejné věci jako otcova dřívější žaloba ve Španělsku, měl německý soud přerušit řízení.

59. Španělský soud nicméně neodkázal na článek 20 nařízení týkající se předběžných, včetně zajišťovacích, opatření přijatých v naléhavých případech. To může znamenat, že měl za to, že má věcnou příslušnost, a nikoliv pouze omezenější (výjimečnou a dovolenou pouze v rozsahu podle nařízení) pravomoc přijmout naléhavá předběžná nebo zajišťovací opatření vůči osobám v rámci své územní příslušnosti.

57. Když španělský soud rozhodl, že je příslušný, odkázal obecně na „uvedené evropské právní předpisy a úmluvy ratifikované Španělskem a Německem“. Konkrétně citoval čl. 796 odst. 3 LEC, který dává příslušnost ve věcech, které se týkají pouze péče o děti nebo požadavků mezi rodiči na výživné na děti, soudu prvního stupně místa posledního společného bydliště rodičů. Rovněž odkázal na článek 1 Haagské úmluvy z roku 1980 s tím, že toto ustanovení svěřuje příslušnost soudu příslušnému podle místa bydliště dítěte, přičemž M.

60. Španělský soud rovněž poznamenal, že státní zástupce, který se vyjádřil pro příslušnost tohoto soudu, zpochybnil legalitu odjezdu M. ze Španělska, neboť tvrdil, že dohoda ve formě notářského zápisu nebyla schválena soudem³⁰. Soud dále zmínil (i když nikoliv výslovně jako základ pro svoji příslušnost),

27 — Ve svém vyjádření určeném Soudnímu dvoru uvedla, že se musela starat o M., který byl v té době nemocný.

28 — Dne 20. září 2007; viz bod 67 a násl. níže.

29 — Viz bod 67 a násl. níže.

30 — Viz bod 51 výše a článek 46 nařízení, v bodě 23.

že otec tvrdil, že na něj byl vyvíjen tlak nebo byl vylákán k podpisu dohody, a obrátil se ve stejný den, kdy podepsal dohodu ve formě notářského zápisu, na policii s cílem zabránit matce s dětmi v odjezdu do Německa.

„napadené usnesení“). Jako naléhavé a okamžité předběžné opatření předběžně:

- svěřil právo péče o dvojčata otci³², zatímco ponechal *patria potestad* (rodičovskou zodpovědnost, práva a povinnosti) sdílenou mezi oběma rodiči; v této souvislosti matce bylo nařízeno vrátit M. jeho otci ve Španělsku, avšak s tím, že si ponechá neomezená práva na styk s oběma dětmi;
- zakázal odvážet děti ze španělského území bez předchozího schválení;
- nařídil, že jejich cestovní doklady budou u otce;
- podrobil jakoukoliv změnu bydliště souhlasu soudu a
- nerozhodl o žádném výživném, které by na děti musela platit matka.

61. Tyto aspekty mohou společně svědčit o tom, že španělský soud považoval M. za nezákonně odebraného ve smyslu nařízení a Haagské úmluvy z roku 1980, takže si zachoval příslušnost podle článku 10 nařízení. Usnesení však výslovně neodkazuje ani na toto ustanovení, ani na článek 8, na jehož základě se rovněž mohl považovat za příslušný, pokud jde o místo obvyklého bydliště M.³¹

62. Vzhledem k tomu, že rozhodl o své příslušnosti přijmout opatření, o něž bylo žádáno, vydal španělský soud dne 8. listopadu 2007 usnesení, opravené s ohledem na práva péče o děti dne 28. listopadu 2007 (dále jen

63. Z dokumentu soudu, který doprovází napadené usnesení ze dne 11. ledna 2008 a z článků 451 a 452 LEC, na něž dokument odkazuje, se zdá vyplývat, že k témuž soudu mohl být ve lhůtě pěti dní podán opravný prostředek („recurso de reposición“) za účelem zrušení nebo změny usnesení. Ve svém vyjádření pro Soudní dvůr uvádí španělská

31 — Naopak v případě, že by přesun M. do Německa byl v souladu se zákonem, články 8 a 9 ve vzájemném spojení by znamenaly, že tím získal nové obvyklé bydliště, což by zakládalo příslušnost německých soudů.

32 — Před opravou přiznávalo usnesení společné právo péče o dítě otci, což je v opravném usnesení popsáno jako „chyba vzniklá při přepisu“.

vláda, že proti předběžnému opatření, jakým je napadené usnesení, nelze podat odvolání, ale že může být změněno v průběhu následujícího řízení ve věci samé. Španělská vláda vysvětluje, že předběžné opatření je účinné, pouze pokud po jejich vydání následuje návrh na rozhodnutí ve věci samé a v projednávané věci následovalo řízení v lednu 2008.

předložil právník matky v Německu, v nichž je uvedeno, že usnesení ze dne 8. listopadu 2007 bylo oznámeno jejímu právníkovi ve Španělsku dne 16. listopadu 2007 a že matka předpokládá, že právníkovi otce bylo opatření oznámeno téhož dne. Dále uvádí, že otcův návrh na rozhodnutí ve věci samé byl podán u španělského soudu dne 21. ledna 2008 zatímco, za účelem potvrzení platnosti dočasného opatření, měl být podán do 30 pracovních dnů od oznámení³⁴.

64. Španělský soud rovněž vydal dne 11. ledna 2008 osvědčení podle vzoru stanoveného v příloze II nařízení³³. Toto osvědčení mimo jiné uvádělo, že rozsudek nebyl vydán pro zmeškání, že je vykonatelný podle práva členského státu původu, že byl doručen matce, proti níž je výkon navrhován, a že ukládal návrat dítěte k otci.

66. Krom toho německý právník matky jako odpověď na otázky Soudního dvora uvedl, že dne 28. října 2008 španělský soud potvrdil svou mezinárodní příslušnost a znovu se prohlásil za „soud, který zahájil řízení jako první“ ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení. Matka podala odvolání k Audiencia Provincial (okresní soud) v Madridu, v němž napadla toto prohlášení příslušnosti v řízení ve věci

65. Vnitrostátní spis postoupený Bundesgerichtshof obsahuje dokumenty, které

34 — Zřejmě podle čl. 771 odst. 5 LEC („Los efectos y medidas acordados de conformidad con lo dispuesto en este artículo sólo subsistirán si, dentro de los treinta días siguientes a su *adopción* se presenta la demanda de nulidad, separación o divorcio“ – kurziva provedena autorem stanoviska). Článek 771, na nějž odkazuje španělský soud ve svém usnesení, se týká předběžných opatření před návrhem na neplatnost, odluku nebo rozvod. Podle čl. 772 odst. 1 pokud je návrh přijat jako přípustný, předcházející předběžná opatření jsou poté převzata do nového řízení. Přestože rodiče nebyli nikdy oddáni, zdají se být tato ustanovení použitelná obdobně vzhledem k čl. 748 odst. 4, na základě kterého, jak uvedla španělská vláda, se ustanovení kapitoly, které jsou součástí, uplatní na řízení, která se týkají výlučné opatrovnictví nezletilých dětí.

33 — Viz bod 21 výše. Tento vzor osvědčení se týká rozsudků o rodičovské zodpovědnosti. Ačkoliv jedno z přijatých opatření ukládalo matce vrátit M. otci, španělský soud nepoužil vzor osvědčení v příloze IV, který se týká navrácení dítěte po jeho únosu, původního opatření o navrácení dítěte a rozsudku o nenavrácení dítěte podle Haagské úmluvy z roku 1980 (viz čl. 11 odst. 8, čl. 40 odst. 1 písm. b) a čl. 42 nařízení a článek 13 Haagské úmluvy z roku 1980).

samé. Krátce před jednáním v řízení o pro-
jednávání předběžné otázce odvolací soud
tomuto odvolání nevyhověl, potvrdil pří-
slušnost prvoinstančního soudu pokud jde
o *obě* dvojčata a ve svém rozhodnutí zmínil
článek 20 nařízení. Žádné další rozhodnutí ve
věci samé však doposud nebylo prvoinstanč-
ním soudem přijato.

Řízení zahájené matkou v Německu

67. Dne 20. září 2007 – v době, kdy výše uve-
dené řízení již probíhalo ve Španělsku, avšak
před tím, než bylo přijato napadené usnesení –
zahájila matka řízení u Amtsgericht (oblastní
soud) Albstadt, v jehož rámci usilovala o prá-
vo péče o *obě* děti.

68. Předkládací usnesení uvádí, že tato řízení
o péči byla odložena v souladu s článkem 16
Haagské úmluvy z roku 1980³⁵. Amtsgericht
Stuttgart, jemuž byla věc přidělena z proces-
ních důvodů, má pochybnosti o tom, zda je
příslušný, a s ohledem na řízení ve věci samé,

které probíhá ve Španělsku, má v úmyslu pře-
rušit řízení v souladu s čl. 19 odst. 2 nařízení.

69. Podle relevantních soudních rozhodnu-
tí, která předložil právník matky na žádost
Soudního dvora, Amtsgericht na tomto zá-
kladě přerušil řízení dne 8. prosince 2008.
Po odvolání, které podala matka k Oberlan-
desgericht (krajský soud) ve Stuttgartu, bylo
rozhodnutí dne 14. května 2009 zrušeno.
Odvolací soud poznamenal, že řízení ve Špa-
nělsku bylo ve své povaze předběžné, zatímco
řízení v Německu se týkalo konečného uděle-
ní práva péče o dítě, a tudíž dospěl k závěru,
že tato dvě řízení nemají stejný předmět říze-
ní ve smyslu čl. 19 odst. 2 a že nižší soud by
měl s přihlédnutím k uvedenému přezkoumat
svou příslušnost.

70. V rozhodnutí ze dne 8. června 2009
Amtsgericht nicméně uvedl, že není stále
přesvědčen – zejména protože si není jistý,
zda přesun M. do Německa byl v souladu se
zákonem, a tedy německým soudům náleží
příslušnost podle článku 9 nařízení, či zda
tomu tak nebylo, přičemž v tomto případě by
si španělské soudy zachovaly příslušnost po-
dle článku 10. Rovněž se domníval, že otázka

35 — Viz bod 45 výše.

příslušnosti může být vyřešena pouze předložením předběžné otázky Soudnímu dvoru³⁶.

ze dne 11. ledna 2008 podle vzoru stanoveného v příloze II nařízení.

Řízení zahájené otcem v Německu

71. V řízení, v rámci něhož byla podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, se otec domáhá prohlášení napadeného usnesení za vykonatelné v Německu.

72. Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce původně žádal o nařízení návratu M. a pouze z preventivních důvodů žádal o prohlášení vykonatelnosti napadeného usnesení. Následně však tvrdil, že je jeho prioritou prohlášení vykonatelnosti.

73. Soudní spis vnitrostátního soudu postoupený Soudnímu dvoru obsahuje ověřené kopie (a ověřené německé překlady) původního usnesení a opravného usnesení španělského soudu, spolu s osvědčením uvedeného soudu

74. Příslušný soud prvního stupně a odvolací soudy (opět Amtsgericht a Oberlandesgericht Stuttgart) proto připojily k rozhodnutí španělského soudu doložku o vykonatelnosti a upozornily matku, že jí může být v případě neuposlechnutí uložena pokuta. Právě proti těmto rozhodnutím podala matka opravný prostředek týkající se právní otázky u Bundesgerichtshof, který shrnuje rozsudek odvolacího soudu následujícím způsobem.

75. Neexistuje žádný zřejmý důvod, proč by rozhodnutí španělského soudu nemělo být vykonatelné. Je to předběžné opatření, avšak čl. 2 bod 4 nařízení pro účely uznání a výkonu nerozlišuje mezi různými formami rozhodnutí. Španělský soud děti nevyslechl, avšak to neporušuje žádné podstatné procesní pravidlo podle německého práva, a to tím spíše že dětem bylo v té době pouze rok a půl. Matka tvrdí, že španělské rozhodnutí není vykonatelné, protože řízení ve věci samé bylo zahájeno po uplynutí lhůty, ale španělský soud vydal osvědčení podle článku 39 nařízení. Neexistuje ani žádný důvod pro zamítnutí vykonatelnosti podle článku 23 nařízení. Nenastalo žádné zřejmé porušení německého veřejného pořádku a právo matky být vyslechnuta bylo zachováno tím, že byla předvolána k soudu. Skutečnost, že se nedostavila osobně, ale byla zastoupena advokátem, je jejím vlastním

36 — Soudní dvůr zatím neobdržel takovou předběžnou otázku od Amtsgericht – který samozřejmě nebyl příslušný podat otázku v této oblasti před vstupem Smlouvy o fungování Evropské unie v platnost dne 1. prosince 2009.

rozhodnutím. V řízeních o uznání a vykonatelnosti nemůže soud věcně přezkoumávat věc v řízení o svěřeni do péče, která byla rozhodnuta ve Španělsku.

76. Matka u Bundesgerichtshof tvrdí, že se ustanovení nařízení týkající se uznání a výkonu na předběžná opatření upravená v článku 20 nepoužijí, neboť je není možné klasifikovat jako „rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti“ ve smyslu čl. 2 bodu 4.

77. Bundesgerichtshof se zabývá různými přístupy vyskytujícími se v odborné literatuře.

78. První skupina autorů vylučuje opatření přijatá za okolností, které jsou stanoveny v čl. 20 odst. 1 nařízení z oblasti působnosti ustanovení o uznání a výkonu. Klasifikují toto ustanovení čistě jako pravidlo o příslušnosti, což je výklad, který lze podpořit rozsudkem A³⁷, podle něhož předběžná opatření podle článku 20 musí být ze své povahy předběžná a jejich uplatnění a závaznost jsou stanoveny v souladu s vnitrostátním právem. Za předpokladu, že jsou oba účastníci řízení vyslechnuti,

mají být předběžná opatření (jiná než ve vztahu k věcem manželským a věcem rodičovské zodpovědnosti) uznána a vykonána podle Bruselské úmluvy a nařízení č. 44/2001, pouze s výhradou omezení stanovených Soudním dvorem. Ačkoliv se situace podle projednávaného nařízení zdá být srovnatelná, čl. 20 odst. 1 se týká opatření přijatých podle práva členského státu „pokud jde o osoby a majetek v tomto státě“, čímž spojuje předmět opatření s územní příslušností. Z článku 1 odst. 1, čl. 2 bodu 4 a čl. 20 odst. 1 vyplývá, že oblast působnosti ustanovení o uznání a výkonu je v nařízení omezena na rozhodnutí ve věci samé.

79. Druhá skupina by rozšířila oblast působnosti čl. 2 bodu 4 na předběžná opatření, která vydává příslušný soud v průběhu řízení ve věci samé, pokud byla příslušná osoba přinejmenším dodatečně vyslechnuta. Na rozdíl od Bruselské úmluvy a nařízení č. 44/2001 upravuje projednávané nařízení trojstranné vztahy, v rámci nichž má třetí osoba, totiž dítě, zvláštní potřebu ochrany. Právo být slyšen musí být tedy v některém stadiu zaručeno,

37 — Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 2009, A (C-523/07, Sb. rozh. s. I-2805).

i kdyby to bylo až poté, co bylo předběžné opatření vydáno³⁸.

přiměřenou možnost předložit svůj případ španělskému soudu a že skutečnost, že dítě ve věku 18 měsíců nebylo vyslechnuto, není důvodem pro zamítnutí uznání a výkonu usnesení.

80. Třetí skupina by omezila uplatnění nařízení na předběžná opatření, která byla přijata až po vyslechnutí účastníků řízení. Pouhé dodatečné splnění požadavku na dodržení práva na spravedlivý proces nestačí. Mezera nařízení spočívá v tom, že přijalo pro spory týkající se péče o dítě nástroje koncipované pro použití v rámci kontradiktorního řízení; to by nemělo být dále rozšířeno na úkor vyváženého systému Haagské úmluvy z roku 1980.

83. S ohledem na veškeré tyto úvahy Bundesgerichtshof žádá o rozhodnutí o následující předběžné otázce:

81. Konečně čtvrtá skupina tvrdí, že by všechna předběžná opatření měla být pro účely uznání a výkonu zahrnuta do systému nařízení. Někteří z této skupiny považují opatření přijatá za okolností podle článku 20 za „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4, zatímco jiní nikoliv, avšak všichni souhlasí s tím, že se na ně uplatní ustanovení článku 21 a následujících.

„Jsou ustanovení článku 21 a následujících [nařízení] o uznávání a výkonu rozhodnutí jiných členských států podle čl. 2 bodu 4 nařízení použitelná také na vykonatelná předběžná opatření ve smyslu článku 20 tohoto nařízení, která se týkají péče o dítě?“

82. Výsledek matčina odvolání a otcovy žádosti o uznání napadeného usnesení by tedy byl odlišný podle zvoleného přístupu. Podobně jako odvolací soud souhlasí Bundesgerichtshof s tím, že usnesení neporušuje německý veřejný pořádek, že matka měla

84. Jako odpověď na otázku Soudního dvora, zda by se mělo použít naléhavé řízení podle článku 104b jednacího řádu, Bundesgerichtshof potvrdil, že nepovažuje takový krok za nezbytný. Soudní dvůr ne zahájil naléhavé řízení ani z vlastního podnětu, ačkoli předseda rozhodl, že věc je třeba projednat přednostně v souladu s první odstavcem čl. 55 odst. 1 tohoto jednacího řádu.

38 — Pro srovnání rozsudek ze dne 16. června 1981, Klomps (166/80, Sb. rozh. s. 1593)

85. Písemná vyjádření předložily matka, česká, německá, maďarská, italská, portugalská, španělská a britská vláda a Komise. Tytéž strany s výjimkou italské, maďarské a portugalské vlády byly zastoupeny na jednání konaném dne 17. března 2010 a předložily ústní vyjádření. Otec nebyl před Soudním dvorem zastoupen.

87. Pokud takový spor zasahuje více jak jednu zemi a více jak jeden právní systém – jak je to v dnešní Evropské unii stále častější – mohou být obtíže znásobeny nejistotou, pokud jde o příslušné orgány, a pravděpodobností, že jeden z rodičů bude muset čelit právnímu systému jemu nebo jí ještě méně známému, než je jeho nebo její vlastní, často v jazyce, který není jeho nebo jejím mateřským jazykem.

Posouzení

88. Jako by to nestačilo, existuje v představách lidí široce rozšířené, byť ne zcela otevřeně vyjadřované podezření – často podporované oblíbenými médii, která se takovými lidsky zajímavými případy často soustředěně zabývají – že soudy cizích zemí jsou méně spravedlivé než domácí soudy a mají tendenci nespravedlivě upřednostňovat své vlastní státní příslušníky.

Obecné úvahy

86. Spory týkající se péče o děti provázející rozpad vztahu rodičů patří k těm nejbolestivějším a emociálně nejnáročnějším, které jsou soudy povolány řešit. Snaha o usmíření velkých vášní, které takové spory vzbuzují, je testem schopností poradců, sociálních pracovníků a právníků. Je-li soudní rozhodnutí nevyhnutelné, často bývá nejméně jedním z dotčených rodičů vnímáno jako nespravedlivé.

89. Existenci takových těžkostí není možné vyloučit pouze přijetím právních předpisů. Zdůrazňují však naprostou nevyhnutelnost toho, aby byla jasně stanovena celoevropská pravidla o příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků v této oblasti, kde průtahy a nejistota mohou zvláště poškodit zájmy těch, o které primárně jde, tedy dětí. Právě takový soubor pravidel se nařízení snaží stanovit. V případech pochybnosti (která se zdá existovat ve více případech, alespoň v německé právní nauce,

tak jak ji shrnul Bundesgerichtshof), musí jejich výklad poskytnout Soudní dvůr³⁹.

související s jeho záporný rozhodnutím ve věci samé, které bude samo o sobě vnímáno jako nespravedlivé, se zdá nezbytné, aby určení příslušnosti bylo pro každý případ odůvodněno co nejvýslovněji, nejjasněji a nejúplněji, jak jen je to možné. Je politováníhodné, že napadené usnesení tohoto podstatného cíle nedosáhlo.

90. Tato pravidla je třeba uplatnit bez vášně, bez ohledu na to, jaký mohou mít dopad na rozhodnutí ve věci samé. Mají čistě procesní povahu. Jejich účelem je zaručit zaprvé to, že hmotněprávní otázky budou řešeny rychle – nikoliv unáhleně, ale bez průtahů, které mohou plynout z dlouhých sporů o příslušnost – soudem, jehož příslušnost stanovená vzhledem k nejlepšímu zájmu dítěte, zejména vzhledem ke kritériu blízkosti, může být jasně zjištělná, a zadruhé zaručit to, že rozhodnutí soudu budou plně účinná, opět bez průtahů, v rámci celé Evropské unie.

92. Pokud jde o uznání a výkon, nařízení je založeno na zvlášť vysokém stupni vzájemné důvěry, který vyžaduje uznání bez použití jakéhokoliv zvláštního postupu, omezení důvodů pro neuznání na minimum a zákaz přezkumu jak příslušnosti soudu původu, tak jeho rozhodnutí ve věci samé. Takový stupeň vzájemné důvěry – který je nezbytný za účelem vyhnout se průtahům a sporům, které by jinak komplikovaly řízení dotčeného typu – na druhou stranu ukládá soudu, který uzná svoji příslušnost, vysoký stupeň odpovědnosti a vyžaduje přiměřenou procesní ochranu dostupnou v členském státě původu, jelikož obecně výsledné opatření nemůže být napaden v členském státě uznání nebo výkonu.

91. Pokud jde o příslušnost, nařízení bylo vytvořeno tak, aby poskytlo jasný rámec, na jehož základě lze určit příslušný soud. Nastanou však nevyhnutelně situace, kdy vznikne určitý stupeň nejistoty. Z toho důvodu a z důvodu nebezpečí, že zklamaný rodič bude vyjádření soudu o jeho příslušnosti vnímat jako

93. V tomto ohledu mohou pouze citovat z návrhu na přijetí směrnice o právu na tlumočení a překlad při trestním řízení, který byl vydán jeden den po jednání v projednávané

39 — Viz rovněž body 70 až 74 stanoviska generálního advokáta Bota ve věci C-403/09 PPU, *Detiček*, Sb. rozh. s. I-12193.

věci⁴⁰. Bod odůvodnění 4 v preambuli navrhované směrnice zní následovně: *Dvojčata a nařízení*

„Vzájemné uznávání lze úspěšně provádět pouze v prostředí vzájemné důvěry, kdy nejen soudní orgány, ale i účastníci trestního řízení považují rozhodnutí soudních orgánů jiných členských států za rovnocenná s vlastními rozhodnutími, k čemuž je nezbytná nejen důvěra v přiměřenost předpisů partnera, ale i důvěra v to, že tyto předpisy budou správně uplatňovány.“

94. Myslím, že toto tvrzení lze v celém rozsahu přenést z oblasti trestního řízení na řízení týkající se rodičovské zodpovědnosti, péče o děti a opatrovnictví.

95. Významným aspektem tohoto případu je to, že se týká sporu o péči o dvojčata, která se nyní nacházejí – a pro účely nařízení snad mají obvyklé bydliště – v různých členských státech. Velmi silnou zásadou při rozhodování ve věcech rodičovské zodpovědnosti, péče o děti nebo opatrovnictví je to, že sourozenci – a především dvojčata – by měli zůstat spolu, ledaže by velmi výjimečné okolnosti svědčily pro opak. Přinejmenším se zdá být zásadní, aby otázka práva na péči o dítě byla projednávána jedním a též soudem – což je ovšem uvedeno v napadeném usnesení.

96. Nařízení tuto specifickou situaci neupravuje⁴¹. Taková mezera se zdá být nepřilíš šťastnou, i když souhlasím s tím, že otázka přesné formulace takového ustanovení může být citlivá. I přes neexistenci takového pravidla však nařízení stanoví (v článku 15), že

40 — Podnět Belgického království, Spolkové republiky Německo, Estonské republiky, Španělského království, Francouzské republiky, Italské republiky, Lucemburského velkovévodství, Maďarské republiky, Rakouské republiky, Portugalské republiky, Rumunska, Finské republiky a Švédského království k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na tlumočení a překlad při trestním řízení (Úř. věst. 2010, C 69, s. 1).

41 — Je pravděpodobné, že – ačkoliv jsem nepostřehla ani v jednom případě žádné takto vyznívající výslovné prohlášení – španělský soud ve svém napadeném usnesení a španělská vláda ve svém vyjádření při jednání zastávaly názor, že pro účely nařízení platí domněnka, že dvojčata mají společné obvyklé bydliště a nezískají nové, dokud se *obě* nepřestěhují do nového členského státu. Ať již zastávaly názor jakýkoliv, žádné takové pravidlo není v nařízení stanoveno a zdá se mi, že ho ani není možno z něj odvodit.

příslušný soud může postoupit věc soudu členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, pokud je tento stát vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci a pokud je to v zájmu dítěte, a za tímto účelem vyžaduje, aby soudy spolupracovaly. Také (v článku 55) vyžaduje, aby ústřední orgány usnadnily komunikaci mezi soudy s cílem uplatňovat toto ustanovení. Ve věci A⁴² zdůraznil Soudní dvůr povinnost vnitrostátních soudů komunikovat přímo nebo prostřednictvím svých ústředních orgánů.

98. Taková dohoda, které je dosaženo v počáteční fázi, může zamezit zdlouhavým odvolacím řízením, sporům o příslušnost a žádostem o rozhodnutí o předběžné otázce u Soudního dvora – vše v nejlepším zájmu dítěte. Je možné, že jednomu soudu by se převod příslušnosti na jiný soud na základě důkazů mu předložených jedním z rodičů mohl zdát nebezpečný. Avšak komunikace a spolupráce mohou dozajista rozptýlit takový počáteční dojem a snaha komunikovat a spolupracovat se zdá být v zájmu dětí zásadní.

99. Bohužel však Soudnímu dvoru není známo, že by v projednávané věci k takové iniciativě došlo.

97. Zdá se být velmi žádoucí, aby v takovém případě, jako je projednávaný případ, který se týká jediného sporu o péči o obě dvojčata, a tedy musí vyžadovat přinejmenším jediné soudržné posouzení celkové situace, soudy a ústřední orgány aktivně používaly tato ustanovení s cílem dosáhnout dohody, že záležitostí se bude zabývat jeden a tentýž soud, a sice ten ze dvou soudů, který se zdá být lépe umístěn s ohledem na všechny okolnosti, zejména na nejlepší zájmy dvojčat.

100. Bylo by ještě méně žádoucí – a skutečně by to ukazovalo na selhání zákonodárce Společenství – pokud by mechanické uplatňování nařízení mělo za následek, že by jediná otázka v oblasti rodičovské odpovědnosti s ohledem na dvojčata byla rozdělena mezi různé soudy ve dvou různých členských státech, které mohou dospět k rozdílným rozhodnutím, která mohou způsobit rozporuplné situace, a to k jasné újmě dětí.

42 — Citována v poznámce pod čarou 37 výše, bod 61 a násl., body 4 a 5 výroku.

Rozsah otázky a rozsah článku 20

101. Německé soudy musí rozhodnout, zda napadené usnesení lze uznat a vykonat v Německu v souladu s nařízením.

102. Podstatou otázky, kterou Bundesgerichtshof předložil Soudnímu dvoru je to, zda předběžná opatření podle článku 20 nařízení, která jsou vykonatelná v členském státě, ve kterém jsou vydána, je třeba uznat a vykonat v jiném členském státě stejným způsobem jako jiné vykonatelné rozsudky.

103. Předpokladem je tedy to, že napadené usnesení patří do působnosti článku 20. Základ tohoto předpokladu není úplně zřejmý. Mohl být u Bundesgerichtshof vyvolán formulací matčina opravného prostředku založeného na právní otázce nebo vyplývá ze zjištění soudu uvedených níže, jak vysvětlila německá vláda na jednání. V každém případě

se zdá být pravděpodobné, že tento předpoklad je v konečném důsledku založen na tom, že se buď španělský soud domníval, že jsou podmínky stanovené v čl. 20 odst. 1 splněny, nebo že všechna předběžná opatření patří do působnosti článku 20 neohledně na soud, který je nařídil. Avšak pokud tomu tak je, žádná z těchto tezí se mi nejeví být odůvodněná.

104. Pokud jde o první tezi, ve vícero vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru bylo zdůrazněno, že napadené usnesení vůbec neodkazuje na článek 20 a že M. se v rozhodné době již nenacházel ve Španělsku. Přesný základ toho, proč se španělský soud domníval, že je příslušný, není uveden. Zdá se však, že to, co je uvedeno v jeho usnesení lze vysvětlit úvahou, že se považoval za věcně příslušný k úpravě rodičovské zodpovědnosti vůči oběma dětem⁴³ a že jeho předběžné opatření bylo procesně spíše předejrou k vydání konečného rozhodnutí po připomínkách obou rodičů v řízení ve věci samé než naléhavým opatřením přijatým za okolností stanovených v článku 20.

43 — Viz body 54 až 61 výše. Za určitých okolností poslední společné bydliště rodičů a otcovo trvalé bydliště ve Španělsku mohlo založit příslušnost podle čl. 12 odst. 1 (viz poznámka pod čarou 4 výše), zatímco předchozí tamní obvyklé bydliště M. spolu s námitkami otce (i když poněkud neurčitými) proti jeho odebrání mohlo založit příslušnost podle článku 10 (viz bod 10 výše), přičemž odkaz na přednost podle článku 19 se zdá být relevantní pouze ve vztahu ke sporům o věcnou příslušnost (viz dále bod 169).

105. Pokud jde o druhou tezi, zdá se mi, že daný výklad neobstojí.

106. Zaprvé články 8 až 15 nařízení stanoví ucelený soubor pravidel pokud jde o příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Z povahy těchto věcí vyplývá, že mnoho rozhodnutí bude mít předběžnou povahu. Dále pak článek 20 jasně stanoví, že tato pravidla nebrání soudům členských států, aby vydaly naléhavá předběžná opatření podle vnitrostátního práva s ohledem na osoby v tomto členském státě, i když je k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu, a že tato opatření pozbývají účinnosti, jakmile soud jiného členského státu přijme vhodná opatření. Cílem takového ustanovení není upravit všechna předběžná opatření. Jeho cílem není ani přiznat věcnou příslušnost. Umožňuje pouze za určitých okolností jinému soudu, který je k tomuto účelu dočasně lépe vybaven nežli soud věcně příslušný, naříditi naléhavá předběžná opatření, která i nadále podléhají opatřením, o nichž rozhodne posledně uvedený soud⁴⁴.

107. Odpověď, která se omezuje na povahu opatření přijatých za okolností stanovených v článku 20, však nepomůže vyřešit základní

meritorní otázku uznání a výkonu napadeného usnesení – přestože snad může být pro Bundesgerichtshof nápomocná při rozhodování o opravném prostředku, který byl k tomuto soudu podán, pokud (na základě požadavků stanovených v rámci vnitrostátního řízení) musí toto rozhodnutí vycházet z toho, že sporné usnesení *bylo* přijato za okolností stanovených v článku 20. Ještě méně užitečné by bylo odmítnout odpovědět na tuto otázku, jak navrhla česká vláda, z důvodu, že je vzhledem k okolnostem hypotetická.

108. Je ustálenou judikaturou Soudního dvora, že řízení o předběžné otázce, které zahrnuje spolupráci mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem vyžaduje, aby Soudní dvůr poskytl vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Soudní dvůr za tímto účelem vyloží všechna ustanovení práva Unie, která vnitrostátní soudy potřebují pro rozhodnutí o sporech, které projednávají, i když nejsou tato ustanovení výslovně zmíněna v položených otázkách, a případně tyto otázky přeformuluje⁴⁵.

109. Takový přístup se zdá být ještě nevyhnutelnějším ve sporu týkajícím se rodičovské zodpovědnosti, který je už nepřiměřeně

44 — Viz dále bod 169 níže.

45 — Viz například rozsudek Soudního dvora ze dne 26. června 2008, Wiedermann a Funk (C-329/06 a C-343/06, Sb. rozh. I-4635), bod 45 a citovaná judikatura.

zdlouhavý. Uplynuly již více než dva roky a více než polovina života dvojčat od okamžiku, kdy bylo napadené usnesení vydáno a ověřeno španělským soudem. To je zcela v rozporu s hlavním cílem nařízení, které má sloužit nejlepším zájmům dítěte zaručením toho, že rozhodnutí budou přijímána a realizována rychle, bez procesních průtahů vyplývajících z přeshraniční povahy situace.

(a která byla zřejmě posuzována rovněž v odvolacím řízení u Audiencia Provincial v Madridu) je to, zda k určení rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k jednomu nebo oběma dětem jsou příslušné německé nebo španělské soudy, taková otázka však Soudnímu dvoru nebyla předložena. Vzhledem k tomu, že se tyto dvě otázky prolínají, se však některé úvahy mohou alespoň nepřímou dotýkat i posouzení posledně uvedené otázky.

110. Nesouhlasím proto s restriktivním přístupem německé vlády (tedy že pouze předkládající soud, který zcela zná řízení a otázky, které jsou u něho projednávány, je v zásadě oprávněn stanovit a vymezit otázku, na niž je třeba odpovědět). Všemi otázkami a ustanoveními, které se zdají být relevantní, se proto budu snažit zabývat takovým způsobem, abych poskytl co možná nejužitečnější odpověď za účelem dosažení rychlého celkového řešení v nejlepším zájmu dvojčat.

112. Jak bylo uvedeno výše, nařízení stanoví takřka automatické uznání a výkon rozsudků, založené na vysokém stupni vzájemné důvěry, která však zároveň vyžaduje vysoký stupeň odpovědnosti a spolupráce. Existují určité výjimky z požadavku uznání a výkonu, ale lze očekávat, že napadené usnesení španělského soudu by v zásadě mělo být uznáno a vykonáno v Německu.

111. Při identifikaci problematických otázek je třeba si povšimnout toho, že návrh otce, jehož se týká věc u Bundesgerichtshof, se *ve skutečnosti* domáhá uznání a výkonu napadeného usnesení, pouze pokud jde o M., který se nachází v Německu. Pokud jde o S., která zůstala ve Španělsku, není potřeba žádné uznání daného usnesení a není žádný prostor pro jeho výkon v Německu. Samostatnou otázkou v řízení probíhajícím u Amtsgericht Stuttgart

113. Proti tomuto závěru bylo – hlavně matkou, i když několik členských států předložilo podobné úvahy – uvedeno několik námitek. Jde zde v podstatě o pět argumentů: (i) španělský soud nebyl podle nařízení věcně příslušný k určení rodičovské zodpovědnosti

vůči M.; (ii) napadené usnesení bylo předběžným opatřením a článek 21 a následující nařízení nevyžaduje uznání nebo výkon žádných předběžných opatření jakéhokoliv druhu; (iii) napadené usnesení bylo předběžným opatřením podle článku 20 nařízení a předběžná opatření tohoto zvláštního druhu není nutné uznat nebo vykonat podle článku 21 a následujících nařízení; (iv) španělský soud nebyl podle článku 20 nařízení oprávněn určit rodičovskou zodpovědnost vůči M. a (v) navzdory osvědčení vydanému španělským soudem na základě článku 39 nařízení vykonatelnost napadeného usnesení ve Španělsku zanikla poté, co otec do 30 pracovních dní od vydání tohoto usnesení nezahájil řízení ve věci samé.

114. Budu se snažit zabývat se všemi těmito otázkami systematicky, v rámci čehož rovněž přezkoumám povahu napadeného usnesení, což je věc, která se zdá být zásadní pro konečné rozhodnutí o tom, zda má být toto usnesení vykonáno, či nikoliv.

115. Zaprvé se budu zabývat hypotézou, podle níž se španělský soud domníval, že je věcně příslušný podle článku 8 a následujících nařízení ve vztahu k oběma dvojčatům. Přezkoumám, jak může nařízení umožnit matce, jestliže zpochybňuje tuto příslušnost, dosáhnout toho, aby usnesení nebylo v Německu ani uznáno, ani vykonáno. V tomto kontextu přezkoumám, zda skutečnost, že napadené

usnesení obsahovalo předběžné opatření, může mít nějaký vliv.

116. Zadruhé budu předpokládat, že španělský soud se domníval, že (vůči M.) není věcně příslušný, ale že jeho předběžné opatření je možné podle článku 20 nařízení, a položím si otázku, zda opatření, na která se tento článek vztahuje, jsou běžně uznatelná a vykonatelná v ostatních členských státech. Pokud tomu tak je, budu se opět zabývat kroky, jež je třeba učinit v případě zpochybnění příslušnosti.

117. Před tím, než se budu zabývat oběma hypotézami, by však mohlo být užitečné ve stručnosti objasnit, co se rozumí „předběžným“ opatřením.

„Předběžná“ opatření

118. Na první pohled se zdá potřeba objasnění sporná: předběžné opatření má samozřejmě za cíl vyvolávat účinky pouze omezenou dobu – než nastane určitá událost nebo uplyne určitá doba.

119. Z povahy a podstaty rodinného práva však vyplývá, že jak děti rostou a okolnosti se mění, může být *meritorní rozhodnutí* ve věcech rodičovské zodpovědnosti třeba měnit (nebo i zrušit). V důsledku toho není žádné takové rozhodnutí definitivní nebo konečné ve smyslu, v jakém je definitivní či konečný rozsudek o rozvodu. Všechna rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti dále vyvolávají účinky pouze po omezenou dobu v tom smyslu, že nevyhnutelně zaniknou v den, kdy se dítě stane plnoletým.

120. V kontextu článku 20 nařízení je situace jasná: předběžné opatření je to, které je přijato v naléhavých případech a které pozbývá účinnost, když soud, který je podle tohoto nařízení příslušný, přijal ve věci samé opatření, která považuje za vhodná.

121. Analogicky by bylo možné říci, že předběžné opatření o rodičovské zodpovědnosti přijaté soudem, který je věcně příslušný, je to, které je často přijato za účelem vyřešení naléhavých situací, nedovolí plné posouzení otázky a je v zásadě přijato s konkrétním cílem,

že bude zrušeno následujícím rozhodnutím, které bude přijato po důkladnějším posouzení, o němž se již nemá specificky za to, že bude nahrazeno nebo změněno, ledaže nastane změna okolností. V zájmu stručnosti budu na tento posledně uvedený typ rozhodnutí odkazovat jako na „pevné“, neboť ve skutečnosti není konečné nebo definitivní.

122. V tomto kontextu je proto určitý stupeň naléhavosti obvyklou vlastností předběžného opatření (a vlastností nezbytnou, jde-li o případ podle článku 20). Zdá se být důležité mít na mysli, že naléhavá opatření jsou často přijata ve zkráceném řízení, které může postrádat některé běžné procesní záruky nebo i řadu z nich. Může se stát, že není možné vyslechnout všechny zúčastněné strany nebo zvážit všechny relevantní důkazy. Některá rozhodnutí mohou být dokonce přijata telefonicky a být předmětem pouze rukou psané poznámky ve spise⁴⁶.

123. S ohledem na tyto úvahy se nyní budu zabývat dvěma výše uvedenými hypotézami.

⁴⁶ — Příklad uvedený v Lagardově zprávě o Haagské úmluvě z roku 1996, citované výše v poznámce pod čarou 16, bod 120.

První hypotéza: věcná příslušnost

prohlášení vykonatelnosti v Německu, již zanikla platnost napadeného usnesení ve Španělsku, čímž se budu zabývat dále v bodě 148 a následujících.

Pevné rozhodnutí

124. Použité pojmy a systematika nařízení jsou celkem jasné: rozhodnutí vydané v jednom členském státě musí být uznáno v jiném členském státě bez jakéhokoliv zvláštního řízení a rozhodnutí vydané v členském státě, které je v něm vykonatelné a které bylo doručeno musí být vykonatelné v jiném členském státě, pokud tam bylo prohlášeno za vykonatelné podle řízení upraveného v nařízení. Zvláštní a omezené důvody pro neuznání a zamítnutí návrhu na prohlášení vykonatelnosti jsou popsány v článku 23 ve spojení s čl. 31 odst. 2, k nimž je patrně třeba přidat nedostatek vykonatelnosti v členském státě původu a nedoručení žalovanému, jak se zdá jasné z čl. 28 odst. 1. Jestliže se neuplatní žádný z těchto důvodů, uznání nebo výkon prostě nelze odmítnout. V projednávaném případě byl tvrzen (matkou u Amtsgericht Stuttgart) jediný takový důvod, a to ten, že v okamžiku, kdy otec podal žalobu na

125. Navíc je zcela zřejmé, že soudy členského státu uznání nebo výkonu nemohou přezkoumat ani příslušnost soudu původu, ani jeho rozhodnutí ve věci samé.

126. Zákaz přezkoumání příslušnosti je rovněž obsažen v článku 19 nařízení pokud jde o překážku litispendence. V případě řízení týkajících se téhož dítěte ve stejné věci u soudů různých členských států, musí soud, který řízení zahájil jako druhý, přerušit i bez návrhu řízení až do doby, kdy se potvrdí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, přičemž pak musí odmítnout svou příslušnost ve prospěch tohoto soudu. Podle judikatury, která se týká v podstatě shodného ustanovení článku 21 Bruselské úmluvy, musí soud,

který zahájil řízení jako první rozhodnout, zda je příslušný⁴⁷. (Souhlasím s tím, že judikatura k Rozselské úmluvě nebo instrumentu, která je jejím nástupcem, tedy k nařízení č. 44/2001, se nemůže použít automaticky a bez rozlišování na projednávané nařízení⁴⁸, ale v tomto konkrétním případě není důvod ji nepoužít.)

že je příslušný⁴⁹, s možností – nejpozději u soudu posledního stupně – předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru.

127. Co lze tedy udělat, pokud jako v projednávaném případě účastník řízení napadne příslušnost soudu, který přijal rozhodnutí, jehož uznání a výkon jsou navrhovány? Jasnou odpovědí je učinit to před samotným uvedeným soudem. Pokud by napadené usnesení bylo pevným rozhodnutím o rodičovské zodpovědnosti, nařízení by jasně neumožnilo matce dosáhnout zamítnutí uznání nebo výkonu v Německu nebo zahájit další řízení s cílem nového pevného rozhodnutí na základě toho, že jsou příslušné německé, a nikoliv španělské soudy. Z toho důvodu by její jedinou možností byl opravný prostředek v rámci španělského systému proti rozhodnutí španělského soudu,

128. Takové řízení by se sice mohlo ukázat jako zdlouhavé⁵⁰ (přestože lze doufat, že řízení by bylo co nejvíce urychleno a v případě pochybností může nyní rovněž prvoinstanční soud předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a požadovat naléhavé řízení), ale je to jediné možné řešení podle nařízení. To opět zdůrazňuje vysoký stupeň zodpovědnosti vnitrostátních soudů při určování své příslušnosti a nutnost, aby poskytl jednoznačné, úplné a jasné důvody svého rozhodnutí. Pouze taková pečlivost může vytvořit opravdový prostor vzájemné důvěry, tak jak vyžaduje nařízení, a pouze takové důvody mohou umožnit podle okolností odvolacímu soudu, soudu výkonu v jiném členském státě nebo Soudnímu dvoru se

47 — V rozsudku ze dne 27. června 1991, *Overseas Union Insurance* a další, C-351/89, Recueil, s. I-3317, bod 22 a násl. poznamenal Soudní dvůr, že cíle vyhnout se negativním kompetenčním konfliktům může být dosaženo, přestože druhý soud nepřezkoumá příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, a že v žádném případě není v lepším postavení pro určení toho, zda je první soud příslušný. Pravidla úmluvy jsou společná pro oba soudy a mohou být vložena a uplatněna se stejnou autoritou oběma soudy. Pokud je příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první sporná, může soud, který zahájil řízení jako druhý, pokud neodmítne příslušnost pouze přerušit řízení a nemůže sám o sobě přezkoumat příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první. V rozsudku ze dne 9. prosince 2003, *Gasser*, C-116/02, Recueil, s. I-14693, bod 46, Soudní dvůr tato tvrzení potvrdil a zdůraznil, že článek 21 byl procesním pravidlem založeným zcela a pouze na chronologickém pořadí, ve kterém příslušné soudy zahájily řízení.

48 — Viz například body 63 a 64 stanoviska generální advokátky Kokott ve věci A citované v poznámce pod čarou 37 výše.

49 — Jak skutečně učinila v následném řízení ve věci samé ve Španělsku, dokonce ještě před tím, než bylo přijato jakékoli pevné rozhodnutí.

50 — Chtěla bych poznamenat, že z matčiných písemných vyjádření a vyjádření na jednání dovozuji, že její odvolání proti rozhodnutí španělského soudu ze dne 28. října 2008, které potvrdilo jeho mezinárodní příslušnost týkající se každého z dvojčat v řízení ve věci samé, nebylo rozhodnuto až do února nebo března 2010.

vyslovit ke všem sporným aspektům tak rychle, jak jen to je možné.

terminologii a nenaznačuje, že by nějaká kategorie měla být vyloučena; ustanovení kapitoly II o příslušnosti⁵¹ nerozlišují mezi řízeními podle toho, zda rozhodnutí, které je takto široce definováno, bude předběžné, nebo nikoliv; ustanovení kapitoly III o uznávání a výkonu odkazují na uznání a výkon rozhodnutí, opět bez rozlišení, a v rámci této kapitoly čl. 23 písm. b) předpokládá, že „rozhodnutí“ může být vydáno v naléhavých případech, což znamená, že může být předběžné.

Rozhodnutí o předběžném opatření

129. Jaký je rozdíl, je-li nějaký, pokud je rozhodnutí (přijaté soudem, který se sám považuje za věcně příslušný) jasné předběžným opatřením? To může být přijatelná analýza situace v projednávané věci.

131. Pro zavedení takového rozlišování nevidím ani žádný pádný důvod spojený s povahou předběžných opatření. Soud, který je příslušný k rozhodování ve věci samé, je soud členského státu, s nímž má dítě v zásadě nejúžší vazbu (nebo alespoň podstatnou vazbu). Je to také soud, který přijímá rozhodnutí ve věci samé pokud jde o rodičovskou zodpovědnost, tedy rozhodnutí, které musí být podle nařízení uznáno a vykonáno ve všech ostatních členských státech. Musí být nezbytně příslušný k přijetí jakéhokoliv předběžného opatření až do doby, kdy je přijato pevné rozhodnutí⁵². Taková předběžná opatření budou úzce spojena s následným pevným rozhodnutím. Vnitrostátní soud rozhodne o těch-

130. Zprvé, jak bylo zdůrazněno v některých písemných vyjádřeních, nařízení výslovně nerozlišuje mezi konečnými nebo pevnými rozhodnutími na jedné straně a rozhodnutími o předběžném opatření na straně druhé. Článek 2 odst. 4 definuje pojem „rozhodnutí“ široce bez ohledu na formálně používanou

51 — Jiná než článek 20, kterého se tato hypotéza netýká.

52 — Jak nedávno Soudní dvůr přinejmenším implicitně připustil, v rozsudku Dětiček (citovaném v poznámce pod čarou 39 výše), v němž rozhodl, že předběžné přiznání práva na péči soudem, který je věcně příslušný, převážilo nad následujícím předběžným přiznáním údajně založeným na článku 20 vydaným soudem jiného členského státu, do něhož bylo dítě odebráno v rozporu s dřívějším rozhodnutím.

to předběžných opatřeních s přihlédnutím kromě jiného i ke své povinnosti dosáhnout takového pevného rozhodnutí tak rychle, jak je to slučitelné s důkladným přezkoumáním merita věci, a bude se snažit zaručit v co největším možném rozsahu, aby předběžná opatření neohrožovala nebo nepředurčovala toto rozhodnutí.

132. Viděno tímto úhlem pohledu se mi zdá, že dočasná opatření přijatá soudem, který je věcně příslušný podle nařízení, musí být uznána a vykonána v jiném členském státě za stejných podmínek jako následné rozhodnutí, které má tentýž soud vydat. Jakýkoliv jiný přístup by znamenal riziko předjímání tohoto následného rozhodnutí zpochybněním vši snahy zajistit kontinuitu a učinil by nařízení ve velkém rozsahu neúčinným vzhledem k velkému množství rozhodnutí vydávaných den co den soudy v oblasti rodinného práva v rámci celé Evropské unie.

133. Lze nicméně tvrdit, že mnohdy zjednodušená povaha řízení vedoucího k přijetí předběžného opatření, které může postrádat některé procesní záruky, které běžně zaručují spravedlivý proces, je důvodem proti automatickému uznávání a výkonu.

134. Na to lze však odpovědět, že článek 23 nařízení upřesňuje okolnosti, v rámci nichž lze uznání a výkon odmítnout, a že takové zjednodušené řízení měl zákonodárce jasně na mysli: lze odmítnout mimo jiné tehdy, když dítě nemohlo využít práva být vyslechnuto (s výjimkou naléhavých případů) nebo rozhodnutí bylo vydáno v nepřítomnosti strany, která nebyla písemně vyrozuměna v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by jí umožnil přípravu na jednání před soudem, nebo když zasahuje do rodičovské zodpovědnosti osoby, aniž může tato osoba využít práva být vyslechnuta⁵³.

135. Zdá se proto, že nařízení nestanovuje žádnou obecnou výjimku z obecného režimu uznávání a výkonu pouze proto, že řízení je takové povahy, že mohou chybět některé běžné procesní záruky. Výjimka se uplatní pouze v případě, že jsou odepřeny určité konkrétní záruky. V projednávaném případě není tvrzeno, že byla taková záruka porušena, děti byly příliš malé na to, aby byly vyslechnuty a matka měla dostatečnou možnost vyjádřit se před soudem, které využila.

136. Dalším možným argumentem pro to, aby bylo s předběžnými opatřeními

⁵³ — Článek 23 body b), c) a d).

zacházeno opatrněji, je to, že proti rozhodnutí o předběžném opatření nebude možné se odvolat, takže strana, která bude chtít zpochybnit příslušnost, nebude mít možnost tak učinit ani v členském státě původu, ani v členském státě výkonu.

137. Zda jde o takovou situaci není v projednávaném případě z dokumentů případu jasné⁵⁴. Není to podle mého názoru jasné ani z odpovědi španělské vlády na otázky Soudního dvora, ať již písemné, nebo ústní. V každém případě je alespoň naznačováno, že proti rozhodnutí španělského soudu o jeho příslušnosti k vydání napadeného usnesení byl možný určitý druh opravného prostředku a zdá se, že matka mohla přinejmenším napadnout tuto příslušnost v kontextu následujícího řízení ve věci samé. Ať již tomu bylo v projednávané věci jakkoliv, pokud v jakémkoliv konkrétním případě nebylo proti rozhodnutí o příslušnosti soudu možné podat opravný prostředek, pak je tento soud v případě, že je před ním tato otázka zpochybněna, jedním z těch, které musí podle článku 267 SFEU (článek 234 ES) předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a lze doufat, že jeho žádost bude projednána v rámci naléhavého řízení.

138. Ve svých písemných vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru navrhla matka další důvod neuznání nebo nevykonání rozhodnutí o předběžných opatřeních (soudu, který se domnívá, že je příslušný) stejným způsobem jako u pevných rozhodnutí. Nejprve tvrdila, že opatření přijatá za okolností stanovených v článku 20 by neměla být uznána nebo vykonána v jiných členských státech (bod, jemuž se budu věnovat níže⁵⁵), a poté zastávala názor, že tentýž přístup musí být dodržen v případě, že soud nejedná za takových okolností, ale domnívá se, že je věcně příslušný a nařídí předběžná opatření v rámci této příslušnosti. Zaujetí jiného přístupu by vyžadovalo, aby soud členského státu výkonu určil, zda soud původu založil svoji příslušnost na článcích 8 až 14, nebo na článku 20 – zatímco přezkum příslušnosti soudu původu je výslovně zakázán článkem 24 nařízení.

139. Tato analýza je podle mého názoru vadná nehledě na to, že je třeba rozlišovat mezi oběma kategoriemi předběžných opatření. Pro určení, zda předběžné opatření bylo přijato na základě věcné příslušnosti odvozené od pravidel stanovených v nařízení, nebo na základě okolností stanovených v článku 20, není nutné *přezkoumat* příslušnost soudu

54 — Viz bod 63 výše. Viz rovněž rozsudek Soudního dvora ze dne 25. června 2009, Roda Golf & Beach Resort, C-14/08, Sb. rozh. s. I-5439, body 24 až 30.

55 — Viz bod 156 a následující.

původu, ale pouze *zjistit* základ, podle něhož se domníval, že je příslušný.

se zdálo, že česká vláda zastává přesně opačný názor.

140. Určit tento základ však samozřejmě nemusí být vždy jednoduché. Napadené usnesení není v projednávané věci tak úplně nebo jasně odůvodněno, jak by bylo žádoucí – přestože se zdá, že španělský soud přezkoumal záležitost z více úhlů a dospěl k závěru o vlastní příslušnosti, když poukázal na několik možných důvodů věcné příslušnosti, avšak nikoliv na článek 20. V jiných případech se může stát, že odůvodnění bude daleko stručnější nebo dokonce bude úplně chybět, a tímto dojde k úplnému nedodržení povinností, které připadají vnitrostátním soudům, což vyplývá ze vzájemné důvěry, kterou je nařízení prostoupeno.

141. Komise a německá vláda zejména navrhuje, aby se v případě, kdy základ, z něhož rozhodnutí o příslušnosti vychází, nemůže být jasně určen ze znění nebo obsahu rozhodnutí, jehož uznání nebo výkon je navrhován, vycházelo obdobně jako v rozsudku Mietz⁵⁶ z toho, že se zakládá na článku 20. Při jednání

142. V rozsudku ve věci Mietz zdůraznil Soudní dvůr (v kontextu Bruselské úmluvy), že nařízením platby na základě předběžného opatření soud původu neodkazoval na svoji věcnou příslušnost podle úmluvy a že taková příslušnost nebyla zřejmá ze znění jeho rozsudku (jak by tomu bylo, kdyby například rozsudek ukázal, že žalovaný měl bydliště ve smluvním státě soudu původu a žádná z typů výlučné příslušnosti stanovená v úmluvě nebyla použitelná). V důsledku toho Soudní dvůr dospěl k závěru, že pokud se soud původu nevyjádří k základu své příslušnosti, potřeba zajistit, aby pravidla úmluvy nebyla obcházena, vyžaduje, aby byl rozsudek vykládán v tom smyslu, že tento soud zakládá svoji příslušnost k vydání předběžných opatření na vnitrostátním právu, a nikoliv na věcné příslušnosti odvozené od úmluvy.

143. Jak jsem uvedla, ne všechny aspekty judikatury, která se týká Bruselské úmluvy a nařízení č. 44/2001, jsou vhodné pro automatické převzetí v kontextu tohoto nařízení. Zdá

⁵⁶ — Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. dubna 1999, Mietz, C-99/96, Recueil, s. I-2277, zejména body 50 a 55.

se mi, že tento aspekt vyžaduje bližší určení – ačkoliv nevidím žádný důvod pro úplně opačné řešení navrhované českou vládou.

předpokládat, že je příslušnost založena na okolnostech stanovených v čl. 20 odst. 1.

144. Projednávané nařízení – na rozdíl od Bruselské úmluvy a nařízení č. 44/2001 – konkrétně předvídá komunikaci mezi soudy, v případě potřeby ulehčenou ústředními orgány příslušných členských států. Je v souladu s myšlenkou vzájemné spolupráce, která je nařízením vlastní, že takovou komunikaci lze použít na všechny věci, které mohou usnadnit nebo uspišit řízení týkající se uznávání nebo výkonu rozsudků. Jelikož vše, co je zde požadováno, je zjistit základ, podle něhož se soud původu domníval, že je příslušný, neměla by být komunikace příliš obtížná.

145. Chtěla bych proto relativizovat přístup přijatý Soudním dvorem v rámci Bruselské úmluvy. Zesílená spolupráce a zvláštní ustanovení o komunikaci mezi soudy v nařízení – přičemž povinnost těchto ustanovení využít je zřejmá z judikatury⁵⁷ – vyžadují, aby se soud výkonu, pokud má pochybnost o základu pro příslušnost, kterou si přiznal soud původu, snažil zjistit tento základ u dotčeného soudu. Pouze v případě, že tato snaha nevede k přiměřeně rychlému výsledku, by se mělo

146. V projednávaném případě se mi zdá, že i když napadené usnesení není tak jasné, jak by bylo žádoucí, přirozený závěr, který z něj lze vyvodit, je ten, že se španělský soud domníval, že je věcně příslušný, a nedovolával se článku 20⁵⁸.

147. Je možné dodat, že se za okolností tohoto případu nebylo možné oprávněně dovolávat článku 20, neboť M. se nenacházel ve Španělsku v žádném stadiu řízení před španělským soudem. (Z bodů 50 až 52 rozsudku ve věci *Detiček*⁵⁹ se může zdát, že pro předběžné opatření týkající se rodičovské zodpovědnosti, které má být přijato za okolností stanovených v článku 20, musí být nejen dítě, ale rovněž osoby, které předtím nebo následně vykonávaly tuto zodpovědnost, přítomny v dotčeném členském státě. Nicméně souhlasím s názorem vyjádřeným na jednání několika přítomnými, že takový přístup by byl nesprávný a že je to pouze přítomnost dítěte, co určuje, zda vůči němu může být přijato náležité předběžné opatření.) Pokud jde o S.,

57 — Viz bod 96 a poznámka pod čarou 42 výše.

58 — Viz body 54 až 104 a poznámka pod čarou 43 výše.

59 — Citovaný v poznámce pod čarou 39 výše.

skutečnost, že od narození nikdy neopustila španělské území, znamená, že je věcná příslušnost španělských soudů podle článku 8 nesporná a že zde (v tuto chvíli) otázka uznávání nebo výkonu v jiném členském státě nevyvstává.

148. Konečně matka u Amtsgericht Stuttgart tvrdila, že navzdory osvědčení vydanému španělským soudem podle článku 39 nařízení je napadené usnesení nevykonatelné ve Španělsku, protože předběžná opatření dotčeného druhu zaniknou, pokud není do 30 dnů podán návrh na rozhodnutí ve věci samé a v projednávané věci otec v předepsané lhůtě takový návrh nepodal⁶⁰.

149. Zda je, či není toto tvrzení dostatečně odůvodněné ze skutkového hlediska a podle španělského procesního práva není věcí, kterou může určit Soudní dvůr. Nicméně může vzniknout otázka týkající se nařízení, pokud strana žádá o to, aby byla v jiném členském státě prohlášena vykonatelnost opatření, jehož vykonatelnost v členském státě původu zanikla, ale ve vztahu k němuž bylo vydáno osvědčení.

150. Podle čl. 28 odst. 1 nařízení, aby bylo rozhodnutí o výkonu rodičovské

zodpovědnosti vykonatelné v jiném členském státě, musí být vykonatelné v členském státě původu. V souladu s čl. 37 odst. 1 písm. b) a článkem 39 musí být návrh na vydání prohlášení o vykonatelnosti doprovázen osvědčením ve formě popsané v příloze II vydaném příslušným soudem členského státu původu. V bodě 9.1 tohoto osvědčení je dotčený soud žádán, aby uvedl, zda je rozhodnutí vykonatelné podle práva tohoto členského státu. Vzniká tedy otázka, zda soud členského státu výkonu může za účelem zjištění, zda je rozsudek (stále) vykonatelný, zkoumat něco dalšího, než je osvědčení, které bylo vydáno.

151. Zdá se mi, že soud, jemuž je návrh na prohlášení vykonatelnosti předložen, takovou možnost má. Ačkoliv čl. 31 odst. 2 stanoví, že návrh může být zamítnut pouze na základě některého z důvodů uvedených v článku 23, zdá se být logicky nevyhnutelné, že zamítnutí musí být také možné, pokud rozsudek není vykonatelný v členském státě původu, neboť taková vykonatelnost je podmínkou výslovně stanovenou v čl. 28 odst. 1. Předložené osvědčení podle vzoru stanoveného v příloze II však není absolutním požadavkem pro splnění této podmínky, neboť čl. 38 odst. 1 umožňuje soudu členského státu výkonu akceptovat obdobné dokumenty nebo jiné informace. Navíc oddíl 2 a oddíl 3 kapitoly III, kterými se řídí řízení o vyhlášení vykonatelnosti rozsudků o rodičovské zodpovědnosti, nestanoví, že

60 — Viz bod 65 výše.

je osvědčení podle přílohy II závazné nebo nenapadnutelné.

a rozsudky týkajícími se práv na styk s dítětem nebo nařizujícími navrácení dítěte⁶³. Pro posledně uvedené rozsudky je osvědčení mj. o vykonatelnosti v členském státě původu klíčové; je jak nezbytné, tak závazné. Pokud jde o rozsudky o výkonu rodičovské zodpovědnosti, osvědčení je důležité, ale není ani absolutně nezbytné, ani nezabezpečuje nenapadnutelnost opravným prostředkem.

152. To jasně kontrastuje s ustanoveními oddílu 4, která upravují vykonatelnost určitých rozhodnutí o právu na styk s dítětem a určitých rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte. Tento oddíl upravuje osvědčení za použití formulářů obsažených v přílohách III a IV a uznání a výkon „bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námitky proti uznání rozhodnutí, pokud bylo rozhodnutí osvědčeno v členském státě původu“⁶¹. Rovněž stanoví, že proti vydání osvědčení⁶² nelze podat opravný prostředek, ale ve skutečnosti podmiňuje výkon vydáním osvědčení, protože neumožňuje přijmout jiné totožné dokumenty nebo informace.

153. Z toho důvodu se domnívám, že záměrem zákonodárce bylo rozlišit mezi rozsudky o výkonu rodičovské zodpovědnosti

154. Pokud opatření není natrvalo vykonatelné v členském státě původu, ale zanikne nebo může zaniknout po určité době nebo v důsledku toho, že nastane nebo nenastane určitá událost, je samozřejmě nejen žádoucí, ale i přirozené v rámci systému vzájemné důvěry, který je nařízení vlastní, že omezení by mělo být uvedeno soudem původu v jeho osvědčení. Pokud takový údaj uveden není, může kterákoli zúčastněná strana předložit důkaz o tom, že opatření již není vykonatelné. V tomto případě jsou dostupné tytéž prostředky komunikace mezi soudy a ústředními orgány, jaké existují pro účely zjištění základu pro příslušnost. Pokud takové prostředky poskytnou dostatečnou odpověď, soud výkonu

61 — Viz článek 41 odst. 1 a článek 42 odst. 1.

62 — Článek 43 odst. 2.

63 — Tento názor se zdá být podpořen body odůvodnění 23 a 24, které se, jak se zdá, týkají pouze „rozsudků o právu na styk s dítětem nebo rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte“, když hovoří o automatickém uznání bez důvodu zamítnutí výkonu a o nemožnosti podat proti osvědčení opravný prostředek.

by samozřejmě neměl pokračovat ve zkoumání, ale pokud takovou odpověď neposkytnou, neměl by účastníkům řízení bránit v předložení aktuálních důkazů jinými způsoby.

ověření toho, zda je rozhodnutí (stále) vykonatelné v členském státě původu, je-li napadána správnost osvědčení vydaného podle článku 39.

Druhá hypotéza: opatření povolené článkem 20

155. Dospívám tedy k závěru, že předběžná opatření vydaná soudem členského státu na základě pravomoci odvozené tímto soudem z pravidel o věcné příslušnosti obsažených v nařízení musí být uznána a vykonána v jiném členském státě stejným způsobem jako jakýkoliv jiný rozsudek přijatý na stejném základě v souladu s článkem 21 a následujícími nařízení. Soud, který projednává návrh na uznání nebo neuznání takového opatření nebo na vyhlášení vykonatelnosti, je oprávněn zjistit základ pro příslušnost, ze které soud původu vycházel, buď ze znění, nebo obsahu jeho rozhodnutí nebo – je-li to nezbytné – přímou komunikací s tímto soudem nebo komunikací přes odpovídající ústřední orgány. Pokud, ale pouze pokud, taková komunikace nevede k dostatečně rychlému výsledku, lze předpokládat, že příslušnost byla založena na okolnostech stanovených v čl. 20 odst. 1. V případě (předběžných) rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, mohou být stejné prostředky komunikace použity za účelem

156. Platí stejný závěr pokud jde o uznání a výkon v případě, že dotčená předběžná opatření nejsou přijata na základě věcné příslušnosti podle nařízení, ale na základě vnitrostátního práva za omezených okolností povolených článkem 20?

157. Jasnou úvodní poznámkou je, že samotné znění článku 20 vymezuje povahu opatření, které upravuje („pokud jde o osoby a majetek v tomto státě“), takovým způsobem, že otázky týkající se uznávání nebo výkonu v jiném členském státě často nevznikají. Navíc skutečnost, že taková opatření zaniknou, jakmile věcně příslušný soud zahájí řízení, znamená, že uznání a výkon mohou mít pro

osobu, které je navrhuje, pouze přechodný význam⁶⁴. Skutečnost, že takové situace jsou snad mnohem méně pravděpodobné za okolností upravených v článku 20 než v případě předběžných opatření přijatých soudem, který je věcně příslušný, neznamená, že nemožnou nikdy nastat, zejména za okolností, kdy určitá událost nastane během legálního pobytu dítěte v třetí zemi.

158. Z těch, kdo předložili písemná vyjádření, se pouze španělská a italská vláda domnívají, že opatření přijatá za okolností upravených v článku 20 by měla být uznána nebo vykonána v jiných členských státech. Obě vlády odkazují na velmi širokou definici „rozhodnutí“ v čl. 2 odst. 4 nařízení⁶⁵, což je pojem, který je používán ve všech ustanoveních o uznání a výkonu a – jak se domnívají – musí se vztahovat na všechna vykonatelná rozhodnutí každého soudu nehledě na základ, na němž byla přijata. Italská vláda zdůrazňuje význam práva být slyšen, na něž se dívá jako na jediné podstatné kritérium pro rozhodnutí o vykonatelnosti v jiných členských státech. Španělská vláda se domnívá, že užitečný účinek nařízení by mohl být zpochybněn, pokud

by opatření přijatá za okolností upravených v článku 20 byla vyloučena z ustanovení o uznání a výkonu⁶⁶.

159. Komise, ačkoliv ve svém písemném vyjádření uvádí, že článek 20 nebyl relevantní v rámci řízení ve věci samé, přijala během jednání spíše originální přístup. Tvrdila, že ustanovení článku 21 a následujících nařízení se skutečně použijí na opatření přijatá za okolností čl. 20 odst. 1, ale pouze pokud lze každou z těchto okolností – přítomnost dotčené osoby a majetku, naléhavost, předběžný charakter opatření – důsledně ověřit a bylo zajištěno právo být vyslechnut. Zejména tvrdila, že předběžná povaha opatření má výslovně vyplývat z přijatého rozhodnutí a má být uvedena doba platnosti.

64 — Samozřejmě některá opatření, jako například soudní povolení prodeje majetku, který rychle podléhá zkáze a který patří dítěti (nebo manželskému páru, neboť článek 20 se vztahuje rovněž na rozvod, rozlučku nebo zrušení manželství) nebo soudní povolení operace dítěte (oba příklady jsou citovány v Lagardové zprávě o Haagské úmluvě z roku 1996, citované v poznámce pod čarou 16, bod 68, týkající se čl. 11 odst. 1 této úmluvy), budou mít faktické účinky, které nemohou být neuznány v jiných členských státech.

65 — „[...]rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘“.

160. Ačkoliv se mi tento přístup jeví jako žádoucí, nemá podle mého názoru základ v samotném nařízení. Zejména se zdá, že zahrnuje použití článku 21 a následujících při

66 — Cituje rozsudek Soudního dvora ze dne 11. července 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Sb. rozh. s. I-5271, body 80 a násl.

současné změně použití článku 24, který zakazuje veškeré přezkoumávání příslušnosti soudu. Domnívám se proto, že takový přístup není odůvodněný aktuální právní úpravou.

pochází z historie tohoto ustanovení, jehož předchůdci⁶⁷ používají téměř výlučně pojem „opatření“.

161. Ostatní účastníci, kteří předložili písemná vyjádření, uvádějí často překrývající se argumenty, všechny směřující k tomu, že pravidla pro uznávání a výkon stanovená v článku 21 a následujících se neuplatní na předběžná opatření přijatá pouze na základě článku 20.

162. Zprvč portugalská a britská vláda tvrdí, že vzhledem k tomu, že článek 20 používá výraz předběžná „opatření“, a nikoli „rozsudky“, jeho cílem bylo právě vyloučit taková opatření z pojmu „rozsudky“, který se používá ve zbytku nařízení, zejména v ustanoveních o uznávání a výkonu. Nepovažuji to za přesvědčivý argument, zejména vzhledem k výrazům „bez ohledu na to, jak je [rozsudek] označen, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘“ v čl. 2 bodě 4 ve spojení s velmi širokou definicí pojmu „soud“ v čl. 2 odst. 1. V této souvislosti bych očekávala, že kdyby zákonodárce zamýšlel v článku 20 rozlišit mezi „opatřením“ a „rozsudkem“, učinil by to výslovněji. Spíše se mi zdá, že výběr slov

163. Dále, česká, portugalská a britská vláda zdůrazňují, že článek 20 je výjimkou z obecné systematiky nařízení a jako takový musí být vykládán úzce. Souhlasím s tím, že článek 20 je výjimka, ale je to výjimka z obecných pravidel o příslušnosti (včetně překážky litispendence⁶⁸) podle kapitoly II, v níž se nachází, a nikoliv z pravidel o uznávání a výkonu podle kapitoly III. Souhlasím tedy s tím, že článek 20 musí být vykládán úzce, pokud se rozhoduje, zda situace patří do jeho působnosti, zejména pokud jde o podmínky naléhavosti a přítomnosti na území. Nejsem však přesvědčená o tom, že by měl jako automatický důsledek vyvolávat omezené použití ustanovení o uznávání a výkonu, zejména s ohledem na zřejmě taxativní výčet důvodů pro neuznání stanovený v článku 23 nařízení⁶⁹.

67 — Viz body 30 až 47 výše.

68 — Viz bod 169 níže.

69 — Viz bod 18 výše, odpovídající seznam důvodů pro neuznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné je obsažen v článku 22. Chtěla bych poznamenat, že v bodě 56 stanoviska ve věci A (citované v poznámce pod čarou 37 výše), z něhož vychází britská vláda, se generální advokátka Kokott věnovala pouze otázce příslušnosti, které se tato věc týkala, a nikoliv otázky uznávání a výkonu.

164. Další tvrzení, které uvedly matka a maďarská a britská vláda, vychází z bodů 50 až 52 rozsudku ve věci A⁷⁰, v nichž Soudní dvůr v zásadě uvedl, že vzhledem k tomu, že opatření, kterých se článek 20 týká, jsou opatření „přípustná podle práva tohoto členského státu“, přísluší vnitrostátnímu zákonodárci, aby je formuloval, a protože přijetí takových opatření spočívá na ustanoveních vnitrostátního práva, musí jejich závaznost vyplývat z dotčených vnitrostátních právních předpisů. Z toho důvodu tyto strany tvrdí, že předběžné opatření přijaté pouze na základě článku 20 nemá závaznou povahu na základě nařízení, a protože je taková závaznost odvozena z vnitrostátního práva, musí být omezena na území, kde se toto právo použije.

165. Podle mého názoru však jakékoli rozhodnutí, na něž se nařízení vztahuje, ať již předběžné, nebo jiné, ať již přijaté na základě věcné příslušnosti podle nařízení, nebo pouze na základě článku 20, odvozuje svoji závaznost nejprve z vnitrostátního práva soudu, který jej přijal, a pouze následně z nařízení⁷¹. Podle čl. 28 odst. 1 je výslovnou podmínkou pro prohlášení vykonatelnosti v jiném členském státě to, že rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti musí být vykonatelné v členském státě původu. Zdá se proto, že není důvod zacházet s otázkami výkonu předběžných opatření vydaných za okolností sta-

novených v článku 20 rozdílně od jakýchkoli jiných opatření pouze na základě toho, z jakého ustanovení vyplývá jejich závaznost⁷².

166. Další tvrzení, které Spojené království uvedlo ve svém písemném vyjádření, je to, že uznávání a výkon „opatření podle článku 20“ mimo území státu původu může zpochybnit celkovou systematiku nařízení a obecné pravidlo, že příslušnost má členský stát, v němž má dítě obvyklé bydliště. Článek 20 zajišťuje, aby v příslušnosti nevznikla žádná mezera, představuje však riziko zpoždění, předtím než může jednat soud, který je věcně příslušný. Toto riziko se může zvýšit v případech, že opatření podle článku 20 mají být vykonána v jiném členském státě. Například jeden z rodičů může usilovat o dočasné svěření dítěte do péče u soudu, který není věcně příslušný podle nařízení, za okolností podle článku 20.

70 — Citovaný v poznámce pod čarou 37 výše.

71 — Nařízení neobsahuje žádné ustanovení hmotného práva v žádné z oblastí, které se týká, a proto bude vždy platit, a to i v případech, kdy je příslušnost jasně založena na jednom z ustanovení článků 8 až 15, že jakákoli nařízená opatření musí být v praxi „přípustná podle vnitrostátního práva“.

72 — Znovu bych zdůraznila (viz poznámka pod čarou 69 výše s ohledem na stanovisko generální advokátky Kokott), že se ve svém rozsudku ve věci A Soudní dvůr nevěnoval otázce výkonu v jiném členském státě, ale byl toliko dotázán, zda jsou ustanovení vnitrostátního práva týkající se předběžných opatření přijatých za okolností článku 20 závazná – a odpověděl, že je to otázka vnitrostátního práva.

Pokud by se druhý rodič snažil o zahájení řízení u soudu, který je věcně příslušný v členském státě obvyklého bydliště dítěte, nebyl by tento soud příslušný do doby, než soud, který zahájil řízení jako první, svou příslušnost odmítne. To může v praxi trvat nějakou dobu – během níž by první rodič získal opatření, které je uznatelné a vykonatelné v celé Evropě.

jsou zachována vnitrostátní pravidla o příslušnosti. Německá vláda doplnila, že z čistě formálního hlediska článek 20 následuje po článku 19, který se použije pouze na normy upravující příslušnost, které mu předcházejí, a že by článek 20 byl zbaven značné části svého užitečného účinku, pokud by se na něj použila pravidla o překážce litispendence. Komise se domnívá, že pravidla o překážce litispendence se použijí, ale že by se podle jejího názoru mělo striktně uplatnit kritérium „v téže věci“ podle článku 19 s tím výsledkem, že by se ve skutečnosti takřka nikdy nejednalo o touž věc v řízení ve věci samé a v řízení za okolností podle čl. 20 odst. 1.

167. Tento přístup tedy, jak se zdá, předpokládá, že pokud je k soudu členského státu podán návrh pouze na základě toho, že jsou splněny okolnosti popsané v článku 20 nařízení, je tento soud pro účely pravidel překážky litispendence v článku 19 „soudem, který řízení zahájil jako první“, takže „soud, u něhož bylo řízení zahájeno později“, nemůže jednat až do doby, než první soud odmítne příslušnost⁷³.

168. Během jednání však Spojené království zastávalo jiný názor; dívalo se na článek 20 jako na ustanovení, jež z pravidel o příslušnosti zbylé části nařízení „vyjímá“ specifické oblasti, v nichž se tato pravidla nepoužijí, ale

169. Domnívám se, že soudu jednajícímu pouze na základě článku 20 nenáleží žádná příslušnost svěřená nařízením. Pouze „se mu nebrání“ přijmout taková naléhavá opatření, která jsou nezbytná a která jsou dostupná podle vnitrostátního práva, s ohledem na osoby a majetek v jeho územní příslušnosti, která budou použitelná pouze do doby než soud, který je věcně příslušný, přijme přiměřené opatření. Samotná skutečnost, že jedná pouze na základě článku 20 znamená, že jeho příslušnost *nemůže* být založena pro účely článku 19, takže řízení u něj nevyvolá uplatnění pravidel o překážce litispendence. Ze struktury článku 20, a zejména z čl. 20 odst. 2 se zdá zřejmé, že toto ustanovení nezakazuje obrátit se na soud, který má věcnou příslušnost podle nařízení, jehož rozhodnutí okamžité

⁷³ — Jedná se o předpoklad, který mohou sdílet Amtsgericht a Oberlandesgericht Stuttgart (viz body 69 a 70 výše).

nahradí rozhodnutí vydaná podle článku 20. Názor Komise, přestože snad dosahuje v praxi téměř stejného výsledku, se naproti tomu zdá být zbytečně komplikovaný a neurčitý.

jejich vykonatelnost vyprchala, jakmile by dítě překročilo státní hranici.

170. Nevidím tedy žádné nebezpečí zásahu do celkové systematiky nařízení nebo obecného pravidla svěřujícího příslušnost soudům členského státu obvyklého bydliště dítěte, jestliže jsou předběžná opatření přijatá za okolností článku 20 uznána a vykonána v členských státech jiných, než jsou ty, v nichž byly vydány. Podle mého chápání této celkové systematiky, jakmile je zahájeno řízení, soud, který je věcně příslušný, zůstává vždy příslušný přijmout jakákoliv přiměřená opatření. Jakákoliv pravomoc jiného soudu přijmout předběžná opatření za okolností podle článku 20 zůstává podřízena této věcné příslušnosti. Existuje-li riziko zpoždění, nevyplyvá z pravidel o překážce litispendence nebo z vykonatelnosti opatření přijatých za okolností podle článku 20, ale pouze z případného nedostatku řádné péče při zahájení řízení u soudu s věcnou příslušností. Na druhou stranu by bylo potenciálně snadné se vyhnout účinnosti opatření přijatých za těchto okolností, které jsou již pojmově naléhavě nezbytné, až do tohoto zahájení řízení, kdyby

171. Z argumentů, které jsem doposud přezkoumala, mě tedy žádný nepřesvědčil, že s předběžnými opatřeními přijatými za okolností podle článku 20 nařízení musí být zacházeno rozdílně, pokud jde o uznávání a výkon v jiných členských státech, oproti prozatímním nebo jiným opatřením přijatým soudem, který je podle nařízení příslušný ve věci samé. Další argument předložený matkou a německou a maďarskou vládou se však jeví jako přesvědčivější.

172. Znění čl. 20 odst. 1 projednávaného nařízení je shodné s článkem 12 nařízení č. 1347/2000 a (kromě odkazu na „úmluvu“, a nikoli na „nařízení“) se zněním článku 12 Bruselské úmluvy II. Důvodová zpráva k návrhu Komise z roku 1999 vedoucímu k přijetí nařízení 1347/2000⁷⁴ a Borrásova zpráva o Bruselské úmluvě II⁷⁵ obě (shodně) ve vztahu k těmto ustanovením uvádějí: „Pravidlo stanovené v tomto článku se omezuje na určení územních účinků ve státě, v němž byla opatření přijata“. Důvodová zpráva k návrhu Komise z roku 2002 týkajícímu se

74 — KOM(1999) 220 v konečném znění.

75 — Citovaná výše v bodě 8.

projednávaného nařízení⁷⁶ uvádí, pokud jde o článek 20: „Tento článek úzce sleduje článek 12 nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 [...]“, ačkoliv se výslovně nezmiňuje o územním účinku.

173. Kontext tedy svědčí o úmyslném záměru ze strany tvůrců všech tří právních nástrojů vyloučit předběžná opatření přijatá pouze na základě naléhavosti a přítomnosti, soudem, který není věcně příslušný, z působnosti ustanovení o uznávání a výkonu v jiném členském státě. Je třeba se domnívat, že si při přijímání tohoto návrhu byla Rada vědoma tohoto záměru, když přijímala nařízení č. 1347/2000, a schválila tento záměr tím, že článek 12 nezměnila. Podle mého názoru lze rovněž předpokládat, že by bylo třeba za účelem změny tohoto přístupu v rámci projednávaného nařízení vyžadovat nějakou výslovnou změnu.

174. Je třeba uznat, že by jiné prvky ve vzdálenějších předchůdcích nařízení mohly vyznívat ve prospěch uznávání a výkonu. Schlosserova zpráva o přistoupeních k Bruselské úmluvě v roce 1978⁷⁷ například uváděla,

pokud jde o obdobné ustanovení Úmluvy, že velmi rozmanitá předběžná opatření, která byla dostupná v právním řádu Irska a Spojeného království, mohou způsobovat určité obtíže „v případech, kdy na rozsudky nařizující předběžná opatření vydané těmito státy musí být použito vykonávací řízení v původních členských státech Společenství“ – což jasně ukazuje na to, že výkon v jiných členských státech byl zamýšlen. A Lagardova zpráva o Haagské úmluvě z roku 1996⁷⁸ ukazuje, že ochranná opatření přijatá na základě naléhavosti podle článku 11 této úmluvy musí být uznána ve všech smluvních státech, zatímco nenaléhavá předběžná opatření podle článku 12 mají účinek pouze na územní státu původu.

175. Nicméně navzdory těmto údajům, ať již mohou být jakkoli přesvědčivé, a navzdory výhodám, které spatřuji⁷⁹ v možnosti uznávat podle nařízení opatření přijatá podle čl. 20 odst. 1 a zajistit jejich výkon v jiných členských státech do doby, než soud s věcnou příslušností zahájí řízení, se mi zdá, že z přímé legislativní historie tohoto ustanovení jasně vyplývá, že je jeho cílem omezit hlavní účinek těchto opatření pouze na členský stát, v němž byla nařízena. Ustanovení článku 21 a následujících nařízení, která stanoví téměř

76 — KOM(2002) 222 v konečném znění.

77 — Citována v poznámce pod čarou 10 výše, bod 183.

78 — Citována v poznámce pod čarou 16 výše, body 72 a 75.

79 — Viz bod 170 výše, *in fine*.

automatické uznávání a výkon v jiných členských státech, se tedy na ně neuplatní.

nicméně použít jiných, i když pravděpodobně náročnějších řízení odvozených od vnitrostátního práva, a zejména řízení vyžadovaná mnohostrannými nebo dvoustrannými úmluvami, jejichž stranami jsou dotyčné členské státy.

176. Chtěla bych však zdůraznit, že závěr, k němuž jsem právě dospěla, neznamená, že nařízení *brání* jakémukoliv uznávání a výkonu opatření v jiných členských státech nařízených za okolností podle čl. 20 odst. 1. Spíše znamená, že uznávání a výkon takových opatření se neřídí nařízením. A pro věci, které se neřídí nařízením, zůstávají na vztahy mezi členskými státy použitelné dříve existující úmluvy⁸⁰. Jednou z relevantních úmluv může být Evropská úmluva z roku 1980⁸¹, která nerozlišuje mezi předběžnými a jinými opatřeními, ale její článek 14 vyžaduje, aby smluvní státy „použily jednoduché a rychlé řízení pro uznání a výkon rozhodnutí o výchově dítěte“. V projednávaném případě může být relevantní rovněž dvoustranná úmluva⁸² z roku 1983.

178. Poté, co jsem dospěla k tomuto názoru, si nemyslím, že je nutné zabývat se otázkou (námitka (iv) v bodě 113 výše), zda soud členského státu výkonu může zpochybnit příslušnost určenou na základě článku 20. Skutečnost, že se M. nenacházel ve Španělsku v době, kdy bylo přijato napadené usnesení, a tedy jedna z podmínek čl. 20 odst. 1, nebyla splněna, nemá pro německé soudy význam, jestliže se ustanovení o uznávání a výkonu obsažené v nařízení v žádném případě nepoužijí, je-li příslušnost určena na tomto základě. V takovém případě se tentýž typ úvahy použije na tvrzení, že platnost napadeného usnesení zanikla ještě před tím, než byl navrhován jeho výkon.

177. Z toho vyplývá, že pokud předběžné opatření přijaté za okolností podle čl. 20 odst. 1 – a tedy na základě příslušnosti a opravných prostředků dostupných podle vnitrostátního práva – nemůže být předmětem řízení o téměř automatickém uznávání a výkonu stanoveného v nařízení, lze na ně

179. V každém případě, pokud uznávání a výkon opatření přijatého za okolností podle čl. 20 odst. 1 nejsou záležitostmi, které se řídí nařízením, pak se zákaz přezkoumání

80 — Viz články 59 až 62 nařízení.

81 — Viz body 40 a 46 výše.

82 — Viz bod 48 výše.

příslušnosti stanovený v článku 24 nepoužije, je-li navrhováno takové uznání nebo výkon.

na předloženou otázku, ale rovněž členským státům a Komisi v jejich pokusech pomáhat v tomto ohledu Soudnímu dvoru. Celkově to pravděpodobně přispělo k prodloužení řízení, které mělo být naopak co nejvíce urychleno s ohledem na nejlepší zájmy dotčených dětí.

Závěrečné poznámky

180. Při analyzování otázek, které vyvstaly v rámci této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, jsem považovala za nezbytné zaujmout široký přístup a přezkoumat věci, které se nakonec mohou ukázat jako ne zcela relevantní pro vyřešení právních otázek, které mají být rozhodnuty.

181. Je tomu tak z velké části kvůli zřejmému nesouladu mezi základem (ať už byl jakýkoliv), na němž se španělský soud považoval za příslušný, a domněnkou v řízení u předkládajícího soudu o tom, co bylo tímto základem.

182. Tento nesoulad – nutno říci, že zároveň s nedostatkem jakéhokoliv vyjádření ze strany otce – bude překážet nejen Soudnímu dvoru v jeho snaze poskytnout užitečnou odpověď

183. Daný nesoulad vznikl, jak se může zdát, částečně v důsledku nejasnosti napadeného usnesení, pokud jde o stanovení základu pro příslušnost, na němž bylo přijato, a částečně snad z důvodu procesních omezení, jež jsou dána formou opravného prostředku ohledně právních otázek, který podala matka k Bundesgerichtshof.

184. Ať jsou však již příčiny tohoto nesouladu jakékoli, jeho existence a účinky mě znovu vedou ke zdůraznění povinností, které jsou uloženy vnitrostátním soudům jako nezbytný důsledek systému vzájemné důvěry upraveného nařízením, jehož jedním z hlavních cílů je zajištění rychlého řešení sporů týkajících se rodičovské zodpovědnosti soudem, který je nejlépe umístěn pro přijetí rozhodnutí v nejlepším zájmu dítěte – v tomto případě v nejlepším zájmu velmi malých dvojčat.

185. Tohoto cíle v projednávaném případě nebylo dosaženo.

Závěry

186. Ve světle veškerých předcházejících úvah zastávám stanovisko, že Soudní dvůr by měl na otázku položenou Bundesgerichtshof odpovědět následovně:

- „– Předběžná opatření vydaná soudem členského státu na základě pravomoci odvozené tímto soudem z pravidel o věcné příslušnosti stanovených v nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti musí být uznána a vykonána v jiném členském státě stejným způsobem jako jakýkoliv jiný rozsudek vydaný na stejném základě v souladu s článkem 21 a následujícími tohoto nařízení.

- Předběžná opatření vydaná soudem členského státu na základě vnitrostátního práva za okolností stanovených v článku 20 nařízení č. 2201/2003 nemusí být uznána nebo vykonána v jiných členských státech v souladu s článkem 21 a následujícími nařízení. Toto nařízení však nebrání jejich uznání nebo výkonu v souladu s řízeními odvozenými od vnitrostátního práva, a zejména s řízeními vyžadovanými mnohostrannými nebo dvoustrannými úmluvami, jejichž stranami jsou dotčené členské státy.

- Soud, který projednává návrh na uznání nebo neuznání předběžného opatření nebo na vyhlášení vykonatelnosti, je oprávněn zjistit základ pro příslušnost, z něhož soud původu vycházel, buď ze znění či obsahu jeho rozhodnutí, anebo, pokud je to nezbytné, komunikací s tímto soudem přímo nebo přes odpovídající ústřední orgány. Pokud, ale pouze pokud, žádný z těchto prostředků nevede k jasnému uspokojivému výsledku, lze předpokládat, že příslušnost byla založena

na okolnostech stanovených v čl. 20 odst. 1. V případě předběžných rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti mohou být použity tytéž prostředky komunikace za účelem ověření, zda je rozhodnutí (stále) vykonatelné v členském státě původu, jestliže je napadána správnost osvědčení vydaného podle článku 39 nařízení č. 2201/2003, a v případě, že je taková komunikace neúspěšná, lze použít jiné důkazní prostředky za předpokladu, že jsou předloženy včas.“